

که بعد از حذف ادارات زائده و جلوگیری از باره هرج و مرج تشکیلات مالی شروع شده است
اولاً نظر اینکه اداره خزانه داربیکل وظایفی را حکاملاً مشابه با وظایف سایر ادارات وزارت مالی بعهده داشته و وجودش بهوجب تکسرات عمل و بالتبعه نطق در بان امور و گسختگی رشته معاملات و ولایات بود. متعیناً که دیده فقط دائره صندوق از آن اداره باقی ماند.

ثانیاً - کمسیون تطبیق حوالجات که مقصود از ایجاد آن در تهیه کلیه قطعی محاسبات و تصدیق حوالجات قبل از اتمام وزیر مالی بوده ولی بواسطه نداشتن ارتباط عملی با وزارت مالی از اجرای وظایف بازمانده بوده باشد و در قیاس آن منحل گردیده و وظایف کمسیون مذکور با یک طرز ساده و روش بعهده کمسیونهای آنرا گذارند کمسیون نظارت خرج و کمسیون تفریح محاسبات معول شد.

ثالثاً - برای اینکه عملیات سه گانه ادارات وزارت مالی (جمع - خرج - حساب) همیشه در عصر نامه زمانداری از تأثیر نفوذ اشخاص ذی نفع مصون بوده خطری بمنافع و مصالح دولت متوجه شود سه کمسیون تشکیل گردید

اول کمسیون جمع که در رأس ادارات مالیات مستقیم و غیر مستقیم قرار گرفته و عملیات این دو اداره را با مطالبه و دقت برای تصویب وزیر حاضر می کند.

دوم کمسیون خرج که در کلیه مخارج مملکتی ناظر محاسباتی هست که اداره محاسبات کل تهیه می نماید یعنی قبل از رسیدن با مضای وزیر مالی مدرک صدور حوالجات و میزان پرداخت وجه آنها را بکمسیون مذکور تصدیق نماید.

سوم کمسیون تفریح محاسبات که مأمور است بحساب عموم صاحبان جمع رسیدگی و دقت نموده بدین مبنی وین را مختص و مدرک حکافی برای تعقیب آنان حاضر نماید.

این سه کمسیون بدون اینکه دفاتر و شعف و اجزائی داشته باشند هر يك مركز از سه نفر عضو صاحب رأی و یک نفر مجاز بوده و احتیاجات دفتری آنها را دفاتر ادارات مربوط بعهده دارند شهادت در این مدت قلیل عملیات کمسیونهای فوق الذکر که فوائد تشکیلات جدید را بخوبی آشکار نموده و امیدواری می دهد همینکه امور صورت عادی بخود گیرد مصالح و منافع مملکت کاملاً خیانت شده و روزنه های فساد افراد و تفریط مسدود شود

رایباً - اداره تشخیص عایدات و اداره تجدید و دخانیات منحل و بجای آنها در مرکز دو اداره یکی بنام اداره مالیات مستقیم و دیگری بنام اداره مالیات غیر مستقیم تشکیل گردید. گویا محتاج بتوضیح نباشد که این قسمت از تشکیلات چه از حیث تفصیل مخارج و چه از نقطه نظر تفکیک طبیعی امور تاچه اندازه با صلاحیت توأم بوده است زیرا اداره تشخیص عایدات سابقاً مرجع مالیاتی مستقیم و قسمتی هم از مالیات های غیر مستقیم بوده ولی يك قسمت دیگر از

عایدات غیر مستقیم را اداره تجدید و دخانیات مستقلاً در محیط اختیار خود گرفته قسمت اعظم از این عایدات هنگفت را حفظ برای مصرف ادارات مراکز و ولایات خود جمع و خرج می نمود و دولت از آن عایدات رفع احتیاج و استفاده قابلی نمی کرد

در چنین ترمیمی که اوضاع مالی دولت اقتضای دارد از تعدد مأمورین دولتی در ولایات خود داری شده و بلکه نمایندگی دو یاسه وزارتخانه را يك مأمور بعهده دار باشد الحق دروا نبود وزارت مالی در هر ولایتی که مأمور مشغول و دو اداره مستقل داشته باشد لذا املا از نقطه نظر تقلیل بودجه - ثانیاً برای مرکزیت دادن عایدات

ثالثاً برای اقرار از اختلافاتی که بین دو مأمور مستقل حاصل نمیشد - وزارت مالی در صورت که عنقریب در ولایات دوائر تجدید دخانیات را با ادارات مالیه صمیمه نماید.

خامساً - مهمتر از همه مسئله قضاوت باعمال مستخدمین وزارت مالی است که این بنده قسمت بزرگ خرابیهای گذشته وزارت مالی را بنقصان اساس آن مربوط می دانم. زیرا سابق تعقیب عملیات مأمورین موکول بر این بوده که شخص وزیر مالی بر حسب دعوت از دائره ادارات مجلس مشاوره عالی تشکیل دهد و معاکمه را طرح کند چنانچه وزیر مالی مایل بتعقیب مأمورین نبود طبعاً دعوت صورت نگرفته و معاکمه مسکوت می آید که اینک تا قبل از تصویب ماده واحده نادراً اتفاق افتاده که مجلس مزبوره تشکیل و مأمورین وزارت مالی تعقیب شوند. لذا برای اینکه در این مواد نظریات شخصی می تواند عایق معاکمه شود اداره معاکمه سابق که فقط وظایف آن رسیدگی بتطلمات و عادی واصله بر علیه ارادت بوده محل و بجای آن دیوان معاکمه مالی تشکیل گردید. این موسسه علاوه بر عهده داری وظایفی که معاکمه سابق دارا بوده رأساً می تواند مأمورین مقصر یا متهمی را که مدعی العموم معاکمه بر علیه آنها اقامه دعوی نمود بمعاکمه قلب و حکم مجازات یا برائت و نه آنها را موافق نتیجه معاکمه صادر نمایند و الحق در این مدت قبل بقسمی که سرادار بوده از عهده کاربر آمده وعده زیادی از مأمورین متهم بخطا کاری را بمعاکمه جلب نموده اند البته در موقع تقدیم لایحه تشکیلات جدید وزارت مالی خدماتی که از حیث تقلیل بودجه مخارج و تناسب طبیعی تشکیلات شده است مشهور نظر نمایندگان معظم خواهد شد و امید است همینکه روبراه شود در سایه وجود يك تشکیلات منظمی وزارت مالی بتصدی مالیاتها و تزییه عایدات که منتهای منظور این بنده است موفق شده و مملکت را از چنگال فقر و این وضعیست رقت آور رهائی بخشد.

مستشار السلطنه بطوری که در ضمن سؤال بعرض آقایان نمایندگان محترم رساندم احساس می کنم که مجلس شورای ملی هم یگانه مقصودش این است که مالیه مملکت در تحت يك تشکیلات منظمی از روی صحت عمل و بدون افراط کاری تشکیل یابد

و این راهم با آقای وزیر مالی تذکر می دهم همانطور که در نظر خودشان هست و مأمورین غیر صحیح العمل را تعقیب می کنند بهمان اندازه بلکه ضعف آن از مأمورینی که صحت عمل نشان داده اند دیر سنی اعمال آنها را ضبط کرده از ارتقا مرتبه و ترقی دریغ نفرمایند اما سؤال دوم بنده ...

نایب رئیس - سئوالهای دیگر سر کار می آید برای جلسه بعد زیرا عده برای مذاکرات کافی نیست و گویا نمایندگان محترم هم خسته شده اند بنابراین این جلسه را ختم می کنیم و جلسه آتی به روز سه شنبه خواهد بود

مجلس دوساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۵۴

صورت مشروح مجلس یوم

۵ شنبه چهاردهم جلی ۱۳۰۰

مطابق شش جمادی الاولی ۱۳۴۰

مجلس تقریباً یکساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید

صورت مجلس یوم شنبه نهم جلی را آقای تدین قرائت نمودند

رئیس - آقای فهیم الملک (اجازه)

فهیم الملک - آقای ارباب کیخسرو در ضمن سؤال سینه را که چه معینه بصندوق وارد نشده قید کردند لازم است و بصورت مجلس نیز اشاره شود

رئیس - مقصودتان چه چیز است؟

فهیم الملک - عرض کردم آقای ارباب

در ضمن سؤالشان اظهار کردند از قرار معلوم مبلغی در سینه تیلان نبی از خراسان بر مرکز رسیده و بصندوق خزانه وارد نشده است و آقای وزیر مالی در جواب فرمودند تحقیق می شود در صورت مجلس فقط نوشته شده بصندوق وارد نشده قید سینه را هم بنده لازم می دانم

رئیس - بسیار خوب اصلاح میشود آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - در صورت مجلس سؤال بنده محدود بدویست و هفت هزار تومان شد در صورتی که بنده اساساً راجع بحساب صندوق سؤال کردم و این مسئله را من باب مثال اظهار نمودم و عرض کردم تردید دارم نمی دانم که تماش وارد نشده یا يك مبلغی وارد نشده حالش مبهم است ولی اصل سؤال بنده راجع بحساب صندوق بود در صورت مجلس مثل اینست که فقط بنده راجع به دویست و هفت هزار تومان سؤال کرده ام.

رئیس - این یکی هم اصلاح میشود دیگر کسی اعتراضی ندارد؟

(گفته شدخیر)

رئیس - صورت مجلس با این دو فقره اصلاح تصویب شد در جلسه گذشته چون کاری حاضر نبود دستور اعلام نشده بالفعل دو سه فقره کار حاضر شده است اگر آقایان مخالف نباشد جزء دستور گذارده شود يك فقره راجع بنمایندگی آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی است از تبریز دیگری لایحه

استقراریه يك لهون دلار از کمیانی امریکائی و دیگر عهدنامه حکمت بین ایران و اتازونی است در این باب مخالفی نیست که جزء دستور شود (گفته شد - خیر)

رئیس - چون مدت شعبات هم منقضی شده فعلا شعبات تجدید می شوند بعد وارو دستور می شویم.

آقای سهام السلطان شروع باستقراض نموده و اسامی نمایندگان حاضر را به ترتیب ذیل قرائت نمودند (

شعبه اول - آقای ارباب کیخسرو - آقای میرزا محمد حسین صدرائی - آقای شریعتدار کرمانی - آقای حاج امین التجار اصفهانی - آقای آقا سید محمدتدین - آقای معتمد السلطنه آقای مستوفی الممالک - آقای نظام الدوله - آقای نصیر السلطنه - آقای حاج مقبل السلطنه - آقای حاج میرزا مرضی

شعبه دوم - آقای سردار جنک - آقای صمصام السلطنه - آقای آقا سید حسن مدرس - آقای امین الشریعه - آقای مشیر الدوله - آقای شیخ الاسلام اصفهانی - آقای بیان الملک - آقای سهام السلطان - آقای میرزا محمد نجات - آقای نصیر دیوان - آقای ناظم العلماء - آقای عدل السلطنه

شعبه سوم - آقای مستشار السلطنه - آقای منتضر الملک - آقای بیان الدوله - آقای آقا میرزا ابراهیم قمی - آقای آقا شیخ ابراهیم زنجانی - آقای رکن الملک - آقای عماد السلطنه نماینده خراسان آقای امیر ناصر - آقای میرزا طاهر تنکابنی - آقای وقار الملک - آقای آقا سید فاضل کاشانی - آقای میرزا سید حسن کاشانی

شعبه چهارم - آقای عماد السلطنه نماینده اصفهان آقای سردار مقم - آقای دکتر لقمان - آقای سردار معظم نماینده کردستان - آقای حکیم الملک - آقای حائری زاده - آقای میرزا علی کازرونی - آقای احتشام الدوله - آقای میرزا محمد صادق طباطبائی - آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - شاهزاده سلیمان میرزا شاهزاده اقبال السلطان

شعبه پنجم آقای رئیس التجار - آقای شیخ المرافین زاده - آقای وکیل الملک - آقای میرزا ابراهیم خان ملک آرائی - آقای فهیم الملک - آقای آقا میرزا هاشم آشتیانی - آقای جلیل الملک - آقای آقا فتح الدوله - آقای مؤمن الملک - آقای نصرت الدوله - آقای حاج میرزا تقی خان - آقای آصف الممالک

شعبه ششم آقای مؤمن السلطنه - آقای معقی العلماء - آقای عبدالمالک - آقای مساوات - آقای آقا سید کاظم یزدی - آقای فضل خان - آقای آقا سید یعقوب - آقای شیخ الاسلام ملایری - آقای حاج شیخ اسدالله - آقای صدر الاسلام - آقای سردار معظم خراسانی - شاهزاده محمد هاشم میرزا سهام السلطان - چهار نفر باقی است که بین

شعبات تقسیم میشوند شعبه اول آقای ملک الشعراء شعبه دوم آقای سلطان العلماء شعبه سوم آقای سیدالملک

شعبه چهارم آقای حاج میرزا اسدالله خان رئیس - بعد از ختم جلسه و شعبات باید منعقد شوند و هیئت رئیسه خود را تعیین نمایند کمیسیون هریض و مرخصی و کمیسیون میثکرات را هم باید انتخاب نمایند رایورتنی از کمیسیون بوجه رسیده فرستاده شده بود بطبع ولی چون آقای رئیس الوزرا مایلند قرائت شود و بعد چاپ شود فرستادم بیاورند بعد از اینکه حاضر شد قرائت می شود و بعد طبع و توزیع خواهد شد رایورتن کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان راجع بنمایندگی آقای آقا سید محمد تقی قرائت میشود (آقای آقا سید یعقوب رایورتن مزبور را بمضون ذیل قرائت نمودند)

کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان بر حسب تصویب مجلس شورای ملی راجع به تهیه رایورتن منتخبین نه گانه تبریز و توابع جلسه خود را بحضور تمام اعضاء تشکیل و در تعیین رایورتن قلمی خود بعرض مجلس شورای ملی میرساند آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی با کثرت چهار هزار و نهصد و شصت و هشت رأی از حوزه مرکزی تبریز و توابع منتخب شده اند و چون نسبت بصلاحت ایشان اعتراض شود کمیسیون بصحت انتخاب و نمایندگی ایشان را از طرف تبریز و توابع تصدیق می نماید.

رئیس - نسبت باین رایورتن مخالفی نیست؟ (گفته شد - خیر)

رئیس - رأی میگیرم آقایانیکه نمایندگی آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی را تصویب میکنند قیام فرمائید.

(هموم نمایندگان قیام نمودند) رئیس - تصویب شد لایحه استقراضیه قرائت می شود.

(آقای تدین بمضون ذیل قرائت نمودند) مقام محترم مجلس شورای ملی دام بقاء بطوریکه خاطر آقایان نمایندگان محترم مستحضر است یکی از مواد پرگرام دولت حاضره که بتصویب مجلس شورای ملی رسیده تقلیل مخارج و تعادل جمع و خرج دولت بود در نتیجه مسامی و اهتماماتی که بعمل آمده و مطالباتی که با موافقت کمیسیون بوجه شده است بموازنه جمع و خرج موفقیت حاصل گردیده و نتیجه آن بمجلس محترم پیشنهاد خواهد شد دولت امیدوار است بعد از اجرای بوجه جدید اشکالات و زحمانتی که تاکنون بواسطه اضافه مخارج بر عیادت برای دولت حاصل بوده همیشه دولت را مجبور باستقراض می کرده است مرتفع گردد ولی چون اثر تعادل بوجه در آتیه ظاهر می گردد فعلا مبالغی از حقوق ادارات مخصوصاً اداره قشونی که عهده دار نظم و امنیت است عقب افتاده و برای پرداخت آن تهیه وجه نقدی لازم است کجی بوسیله استقراض صورت پذیرد بنابر این

برای اجرای مقصود فوق از جنسی قبل بتم سطوزیر مختار ایران در واشنگتن مذاکرات لازمه جریان داشته و اینک بالتوجه عادل یک کمیون دلار بر این تأدیبه قسمتی از حقوق معوقه بقادر رساند از امریکا استقراض میشود چون مطابق اصل ۲۰ قانون اساسی استقراض مزبور باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد لکن عهده نامه ذیل را بمجلس محترم پیشنهاد و نظر بوزیر سرعت پرداخت حقوق معوقه تصویب فوراً آن را تقاضا مینماید.

ماده واحد - وزیر مختار ایران در واشنگتن و وکیل مالیه دولت علیه در امریکا مجاز هستند بنام دولت یک ساعده موقتیه بمبلغ یک میلیون دلار دریافت دارند که مبلغ مزبور تماماً تا سال ۱۹۳۲ از عایدات دولت علیه نزد کمیانی انگلیس و از آن بتاریخ مذکور عده آن میسرند اما خود و همچنین مجاز هستند بنام دولت علیه عایدات مزبور را بقرض دهنده انتقال دهند بشرح فرع صدی هفت خواهد بود دولت ایران حق دارد اصل مبلغ مزبور را هر وقت قبل از رأی موعود یا فرع نسبی تا آن تاریخ بدون عهده به پردازد.

رئیس - بکمیسیون بوجه ارجاع می شود ولی قبلا باید نسبت بقوریت آن رأی گرفته شود نسبت بقوریت آن یعنی در اینکه یک شور بوشو ابرادی هست یا خیر.

(اظهاری نشد) رئیس - نسبت بقوریت آن رأی می گیریم آقایانی که فوریت این لایحه را تصویب می کنند قیام فرمائید.

(اکثر نمایندگان قیام نمودند) رئیس - تصویب شد کمیسیون بوجه در موقع تنفس بایستی منعقد شود و این لایحه را مذاکره کرده رایورتن آنرا بمجلس بدهد عهده نامه حکمت بین ایران و اتازونی مطرح است رایورتن کمیسیون خارجه طبع و توزیع شده مذاکرات در کلیات است در کلیات مخالفی نیست

آقای آقا سید یعقوب راجع بکلیات فرمایشی دارید؟

آقا سید یعقوب - بلی. رئیس - مخالفید؟ آقا سید یعقوب - سؤالی داشتم. رئیس - فرمائید.

آقا سید یعقوب - این مسئله حکمت بین دولت ایران و اتازونی مدتش پنج سال است یعنی از وقتی که در تهران منتشر شده تا بحال چند سال است آیا این مدت برقرار بود یا خیر؟ اگر برقرار بود زمانش منقضی شده و محتاج بتجدید است و اگر برقرار نبود و دو مرتبه پیشنهاد کرده اند پس چرا با مضامین سابق و وزیر امور خارجه سابق است و چرا وزیر امور خارجه حالیه پیشنهاد نکرده است میخواستم آقای مخبر این را شرح دهند تا بنده ملتفت شوم

فهرست آقا سید یعقوب - ماده پنج همین عهدنامه حکمت تصویب می کند که پس از آنکه با مضامین اهلیحضرت همایونی و تصویب مجلس

شورای ملی از طرف ایران و بمضامین رئیس جمهوری امریکا و تصویب مجلس سنا از طرف امریکا رسید بلافاصله این عهدنامه بجران می افتد معلوم است چون تا بحال این مسئله بعمل نیامده عهد نامه هم به جریان نیفتاده و بموقع عمل نیامده است و بعد از اینکه تصویب شود و بدولت اجازه مبادله داده شود این عهدنامه تا پنج سال اعتبار خواهد داشت و اما اینکه می فرمایند پیشنهاد را وزیر امور خارجه حالیه امضاء نکرده است اگر ماده واحد را ملاحظه فرمائید خواهند دید رئیس الوزراء حاضر وزیر امور خارجه پیشنهاد کرده اند.

رئیس - آقای سیدالملک (اجازه نطق)

سیدالملک - در صورتی که محکم داورى بین المللی تشکیل میشود و ایران هم در جزو مجمع اتفاق ملل هست و مناقشات واقعه بین ملل رجوع بآن محکمه می شود این عهدنامه دیگر چه صورتی دارد؟ مخبر - در موقعی که مذاکره جامعه ملل بود مکرر گفته شد و یکی از اعتراضاتی که آقایان مخالفین داشتند همین بود که دولت امریکا جزو جامعه ملل نیست.

البته اگر دولت امریکا جزو جامعه ملل بود اصلا این عهدنامه مورد نداشت زیرا خود آن عهد نامه ترتیب حکمت را در موقع اختلاف تعیین نموده و ترتیب حل اختلافات را بموجب مراجعه به محکم داورى بین المللی پیش بینی میکند ولی چون هنوز دولت اتازونی جزو جامعه ملل نیست و یک همچو عهد نامه بین دولت اتازونی و دولت ایران در چند سال قبل منعقد شده امروز مورد ندارد این عهد نامه را رد کنیم.

علی الخوه و ک هیچ نوع مخالفتی هم با عهدنامه جامعه ملل ندارد زیرا در عهدنامه جامعه ملل بطور صریح نوشته شده که هر گونه عهدنامه راجع به حکمت با هر نوع قراردادی بسته خود مناقض و مخالف با این عهدنامه نیست.

رئیس - آقای سیدالملک (اجازه نطق)

سیدالملک - چون در آخر نوشته شده باید بتصویب مجلس ایران و سنای امریکا برسد خواستم آقای مخبر توضیح بدهند که در سنای امریکا تصویب شده یا خیر؟

مخبر - مجلس سنای امریکا در سنه ۱۹۱۴ یعنی در تاریخ بین ژوئیه و نوامبر ۱۹۱۴ تصویب کرده است.

رئیس - آقای آقا سید محمد تدین (اجازه نطق)

تدین - بنده در عین اینکه کابلا علاقمندم که روز بروز روابط و نادیه ما بین ملت و دولت ایران و دولت و ملت اتازونی زیادتیر شود و هیچوقت يك اختلافات و کدورتها بین ما بین دولت ایران و اتازونی تولید نشود و این عهدنامه حکمت هم تقریباً برای اجرای همین مقصود حاصل شده است معذرا بنده در

این عهدنامه بخصوص که نگاه میکنم فوایدی که بایستی بر این عهدنامه مترتب باشد نمی بینم و آن مقصود را حاصل نمیکند و در عین اینکه اصولاً بنده موافقم که يك عهدنامه حکمت بین دولت ایران و اتازونی منعقد شود لیکن مواد این عهدنامه يك موثوعاتی دارد که این عهدنامه را از اثر خودش می اندازد و از جمله مطالبی که در این عهدنامه هست این است که این محکمه دارای پنج عضو خواهد بود يك عضو ایران و يك عضو اتازونی از اتباع خودشان معین میکنند دو عضو را هم ایران و اتازونی از مملکت ثالثی معین نموده و عضو پنجم بموافقت مشترك انتخاب خواهد شد.

معلوم نیست بموافقت مشترك از مملکت ثالثی انتخاب خواهند کرد یا اینکه از یکی از این دو دولت متاهده و بعد میگوید چهارم پس از مبادله اسنادی که دلال بر تصدیق این عهدنامه نمایند این کمیسیون و این محکمه تشکیل خواهد شد البته این محکمه که تشکیل شود افرادش طبعاً يك حقوقی خواهند داشت و يك مضارجهی از حیث حقوق اعضاء و اجزاء و سایر مضارجات بطرفین تعلق خواهد گرفت چنانچه در اینجا هم پیش بینی شده و میگوید مضارجات این کمیسیون را طرفین لای الاقتضاء بطور متساوی خواهند داد پس بنا بر این يك مضارجهی بدولت ایران تعلق میگیرد که باید عهده دار پرداخت و ادای آن بشود و بالتبینه در ماده سوم میگوید هر گاه اختلافاتی بین دولت ایران و دولت اتازونی حاصل شود و بوسایل دیپلماتیکی نتوان آنرا حل نمود باید این کمیسیون و محکمه مراجعه شود تا آنجا حل و تشویه گردد بعد میگوید این کمیسیون نیز متبادراً می تواند اقدام بکنند یعنی بدون اینکه از طرف دولتی این امر ارجاع بکمیسیون شود

همینقدر که کمیسیون فهمید يك اختلافاتی بین این دو دولت تولید نشده که بوسایل دیپلماتیکی رفع نشده خودش میتواند مقدم شود و اسنادی و جسورهای از طرفین بخواهد تهیه رایورتن نماید و در نتیجه تشکیل محکمه دهد و معاکمه نماید از این عبارتی که در ماده سوم هست معلوم میشود کمیسیون خودش يك حق نظارتی فوق حکمت بین دو دولت نخواهد داشت تصور نمی کنم این حق نظارت منتج نتیجه شود حالا فرضاً این حق را هم بکمیسیون دادیم آنوقت باید دید نتیجه که از این کمیسیون حاصل میشود بوضع اجرا گذارده خواهد شد یا خیر؟ آیا حتمی الاجرا خواهد بود یا نه؟ در آخر همین ماده سوم يك عبارتی دارد و آن عبارت این است که طرفین متاهدین بهویشن حق میدهند که پس از تقدیم رایورتن کمیسیون در مسئله مختلف و فیها و وافق نظریات خود رفتار نمایند بعد از مدتی که کمیسیون تشکیل شد رسیدگی کرد ، تهیه رایورتن هم نمود در نتیجه يك مضارجهی بطرفین تحمیل شده و رایورتنی داد آنوقت اگر یکی از دولتیین به رأی که از این کمیسیون داده ترتیب اثر ندهد پس نتیجه این کمیسیون چیست؟ بنده هر چه فکر میکنم پس از مراجعه باین عبارتی که میگوید طرفین بهویشن حق میدهند ترتیب اثر برایورتن این کمیسیون

نهند حقیقتاً وجه دجین کمیسیون را بیفایده و بی اثر تصور میکنم و در نتیجه گمان میکنم برعکس مقصود حاصل می شود مقصود از تشکیل این کمیسیون رفع اختلافات و کدورتها و جلوگیری از قطع روابط است در صورتیکه طرفین ذیحق باشند ترتیب اثر برای این کمیسیون و دایررت آن بدهند این کمیسیون بجهت درد میخورد بنده هر چه فکر میکنم نمیتوانم دلیلی پیدا کنم که این کمیسیون باین ترتیب و این شکل فایده داشته باشد قدر يك مضارجهی بدولت ایران برای اعضاء این کمیسیون و سایر مضارجات تعلق میگیرد و نتیجه آن صریح است بنابر این در عین اینکه بنده معتمد يك عهدنامه حکمت بین دولت ایران و اتازونی برقرار شود بدیالی که عرض و يك قسمت دیگری هم هست که شاید بعرض کنم باین ترتیبی که در این عهدنامه قید شده است مخالفم

مخبر - قبلاً لازم است بنده اقرار کنم که تنقیدات آقای تدین ظاهر آ در مواد این عهدنامه وارد است و هلت وارد بودن این تنقیدات را تا بگذرجه عرض میکنم تا اینکه جوابهایی که بعرض میکنم سہلتر باشند این اقدام دولت امریکا در سنه ۱۹۱۴ چنانچه ملاحظه می فرمائید بوزیر امور این عهدنامه خوب پیدا است منحصر به انعقاد این عهدنامه بین امریکا و ایران بوده است این عهدنامه يك چیزی است که دولت امریکا با اغلب دول دنیا منعقد کرد ، و در حقیقت يك قدمی بوده است که دولت امریکا برای نزدیک کردن افکار دول بطرف صالح و احترام از جنک برداشته است بلکه اگر مورد ایراد نشود می توانم بگویم که قدم اولی و مقدماتی فکری جامعه ملل همین عهدنامه است زیرا تصدیق میفرمائید که قدمهای اولی راجع به چیزی در اول بطوری ارزان و ضعیف و سست است که می تواند در ظاهر همه نوع تنقیدات و همه نوع عیب جوئیها را بخودش وارد کند البته با آن حال و ترتیب و سیاست جنگجویانه که در دول اروپا و دول بزرگ جاری بود خیلی مشکل بود در سنه ۱۹۱۴ یعنی قبل از جنک بین المللی بیاید و يك محکمه قرار دهند و حاضر شوند حکم آنرا بکلی قاطع و حاکم بر تمام سیاستهای دول قرار دهند و اختیارات کاملی باین محکمه بدهند این اشکال بدرجه بزرگ بود که با اینکه بعد تجریبات و صدمات این جنک این مخطور را تا يك درجه مرتفع کرده بود باز در موقعی که عهد نامه جامعه ملل نوشته میشد يك مذاکراتی راجع بهمین مطلب در بین بود و در روزنامه ها و شانسلریهای دول مطرح بود که می خواهند يك جامعه تشکیل بدهند که مافوق سادات و اقتدارات هر دولتی باشد و البته دول بزرگ از محدود کردن اختیارات و اقتدارات خودشان خبر خائف بودند خلاصه آنکه یکی از قهقههای اولیه که در این راه برداشته شد همین عهدنامه است که الان مطرح می باشد و بزرگتر از آن عهدنامه است صحنه کنفرانسها و مؤسسه های بزرگ از آن تشکیل شد که منجمله کنفرانس لاهه است و در حقیقت يك نتیجه قطعی و حقیقی و قابل استفاده قبل از عهدنامه جامعه ملل گرفته نشده بود و شاید می توان گفت که مشکل هم بود

مخبر - قبلاً لازم است بنده اقرار کنم که تنقیدات آقای تدین ظاهر آ در مواد این عهدنامه وارد است و هلت وارد بودن این تنقیدات را تا بگذرجه عرض میکنم تا اینکه جوابهایی که بعرض میکنم سہلتر باشند این اقدام دولت امریکا در سنه ۱۹۱۴ چنانچه ملاحظه می فرمائید بوزیر امور این عهدنامه خوب پیدا است منحصر به انعقاد این عهدنامه بین امریکا و ایران بوده است این عهدنامه يك چیزی است که دولت امریکا با اغلب دول دنیا منعقد کرد ، و در حقیقت يك قدمی بوده است که دولت امریکا برای نزدیک کردن افکار دول بطرف صالح و احترام از جنک برداشته است بلکه اگر مورد ایراد نشود می توانم بگویم که قدم اولی و مقدماتی فکری جامعه ملل همین عهدنامه است زیرا تصدیق میفرمائید که قدمهای اولی راجع به چیزی در اول بطوری ارزان و ضعیف و سست است که می تواند در ظاهر همه نوع تنقیدات و همه نوع عیب جوئیها را بخودش وارد کند البته با آن حال و ترتیب و سیاست جنگجویانه که در دول اروپا و دول بزرگ جاری بود خیلی مشکل بود در سنه ۱۹۱۴ یعنی قبل از جنک بین المللی بیاید و يك محکمه قرار دهند و حاضر شوند حکم آنرا بکلی قاطع و حاکم بر تمام سیاستهای دول قرار دهند و اختیارات کاملی باین محکمه بدهند این اشکال بدرجه بزرگ بود که با اینکه بعد تجریبات و صدمات این جنک این مخطور را تا يك درجه مرتفع کرده بود باز در موقعی که عهد نامه جامعه ملل نوشته میشد يك مذاکراتی راجع بهمین مطلب در بین بود و در روزنامه ها و شانسلریهای دول مطرح بود که می خواهند يك جامعه تشکیل بدهند که مافوق سادات و اقتدارات هر دولتی باشد و البته دول بزرگ از محدود کردن اختیارات و اقتدارات خودشان خبر خائف بودند خلاصه آنکه یکی از قهقههای اولیه که در این راه برداشته شد همین عهدنامه است که الان مطرح می باشد و بزرگتر از آن عهدنامه است صحنه کنفرانسها و مؤسسه های بزرگ از آن تشکیل شد که منجمله کنفرانس لاهه است و در حقیقت يك نتیجه قطعی و حقیقی و قابل استفاده قبل از عهدنامه جامعه ملل گرفته نشده بود و شاید می توان گفت که مشکل هم بود

زیرا در آن موقع وضعیت دنیا اجازه نمی‌داده بعد از این مقدمه در جواب آقای تدین عرض می‌کنم اشکالی که نسبت بانتهاب اعضاء کردند و عضو پنجم را که عضو مشترک بود بر سر پنداشتند که آیا این عضو مشترک از اتباع دولت آمریکا یا ایران یا دولت دیگر معین خواهد شد این اشکال نظر بنده وارد نیست برای اینکه شرط انتخاب عضو پنجم موافقت است و باید دولت آمریکا و ایران در انتخاب او موافقت نمایند اگر موافقت کردند آن عضو پنجم از اتباع ایران خواهد بود و گرنه از دولت آمریکا یا از دولت ثالثی انتخاب خواهند نمود . در این خصوص اینجا اشکالاتی وارد نیست بلکه بر عکس نسبت این محکمه سه نوع فایده و حسن انتخاب از برای ما است زیرا یک عضو این محکمه عضو ایرانی است و یک عضو دیگرش غیر ایرانی که با میل و انتخاب دولت ایران است و در این باب یک تساوی کاملی بین دولت ایران و دولت آمریکا منظور شده دیگر از مسائلی که فرمودند راجع به خارج بود . البته بنده تصدیق نمی‌کنم که با وضعیت اقتصادی و با اشکالاتی که هر روز می‌بینیم هست و هیئت دولت و وزرا برای معارج ضروری فوری مملکت دچار زحمت هستند بنده بهر وزیر و بهر نماینده حق می‌دهم که نسبت به یک خرج جزئی اشکال ننمایند ولی حالا می‌خواهم ببینم آیا این خرج محکمه یک خرج فوق العاده مهمی خواهد بود یا خیر در این جا این ماده یک قدری کتک است و درست مطلب از او مفهوم و مستفاد نمیشود ولی آن اندازه را که بنده می‌توانم فهم و تصور می‌کنم همینطور هم باشد این است که گمان می‌کنم این محکمه نخواهد بود که در مدت این پنجسال دائما مشغول باشد و هر پنج عضو آن کار دیگری غیر از این کار نداشته باشند و محتاج باشند این حقوق را بگیرند بنده گمان می‌کنم دولت آمریکا با همه وسعت بودجه که دارد هیچوقت حاضر نمی‌شود یک چنین حقوقی را بدهد اعضاء این محکمه انتخاب می‌شوند ولی بعد از آنکه انتخاب شدند در قریب از مواقع ضروری دیگر دایلی ندارد همیشه در هم جمع شوند و وقتشان را صرف اینکار کنند چنانکه در یکی از این مواد اگر ملاحظه فرموده باشید اشاره هست می‌گوید معارج کمیسیون را دولتین لای الاقتضا بطور متساوی خواهند داد این لای الاقتضا خود ثابت می‌کند که بطور دائم نیست مثلا کسی را که از ایران انتخاب می‌کنیم باید کسی خواهد بود که در امر کریک حقوق دیگری خواهد داشت و یا یکی از مأمورین و نماینده های سیاسی ما خواهد بود که حقوق مخصوصی دارد و اگر چنین اتفاقی افتاد و اینکار خواهد پرداخت همین طور کسی را که از خارج می‌خواهیم انتخاب کنیم اینهم در سایر نقاط معمول است که اغلب از برای این قبیل کارها از مأمورین حقوق و آو کاهای بزرگ و کسانی که در حقوق یک سمت تخصص دارند انتخاب میکنند و در موقعی که اشتغال دارند یک اندامیته و یک کمک خرجی با آنها داده می‌شود یک حقوق استمراری با آنها داده نمیشود این جهت بنده تصور نمی‌کنم معارج این محکمه بقدری سنگین باشد که هر روز بخواهیم از آن احتراز کنیم بلکه ما بهر دوام در تمام مدت این پنج سال یک موقعی

پیش نیاید که اعضاء این محکمه در هم جمع شوند زیرا امیدوارم هیچ اختلافی بین دولت ایران و آمریکا حاصل نگردد و با در خصوص ماده سوم و بابتی که برای ابداعات کمیسیون فائل شدناست و آقای تدین آنرا یک نوع حتی نظارتی عرض کردند اینطور نیست این مبادرت محکمه لازم است یک نوع نظارت قبلی و بعدی نیست وقتی یک محکمه تشکیل شد و اعضای انتخاب شدند و در عمل خود بودند اگر اختلافی حاصل شد و دولتین نخواهند یک کمیسیون مراجعه کنند با آنکه مایوس نبودند بواسیل دیپلماتی قضیه حل شود این ماده خواسته است حتی بقضای محکمه راجه باشد که آنها بتوانند بدولتین حکم کنند که شما مطابق این عهدنامه رفتار کنید این هیچ نوع مستلزم نظارت نیست سابقه هم در اینکار هست برای اینکه محکمه های دیگری که از این قبیل تشکیل شده همیشه این حق مبادرت به آنها داده شده است و دیگر این که این قسمت اخیر را پس از آن مقدمه که عرض کردم زائد می‌دانم توضیح هم نیست باینکه فرمودند در ماده سوم می‌نویسد پس از رأی دادن کمیسیون طرفین برای خود حقی فائل هستند که مطابق نظرات خود رفتار نمایند البته این ایراد باین عهدنامه وارد است ولی همانطور که عرض کردم در آن مورد بهتر از این پیش نمی‌رفت و بایستی در نظر بگیرند که این عهدنامه منحصرا برای آمریکا و ایران نیست بین دول بزرگ دنیا و آمریکا هم این عهدنامه امضاء شده و مجرا گردیده است حالا بنده تصور می‌کنم خوب است آقای تدین با بنده و با کمیسیون خارجه در تصویب این عهدنامه موافقت نمایند و در ضمن همه اظهار مبدواری نمایند که انشاء الله بزودی دولت آمریکا هم داخل در جامعه ملل شود و البته بعضی دخول دولت آمریکا در جامعه ملل دیگر این عهدنامه مورد نخواهد داشت و ملتی میشود و بموجب مقررات محکمه داوری بین المللی رفتار خواهد شد

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - بنده موافقم دیگر مخالفی نیست (اظهاری نشد)

رأی می‌گیریم که داخل در شور مواد بشویم آقایانی که تصویب می‌کنند داخل در شور مواد بشویم قیام بفرمایند

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

تصویب شد اگر آقایان موافق باشند رایورت کمیسیون بوده قرائت شود بعد داخل در شور مواد میشود

(آقای سردار معظم بهضمون ذیل قرائت نمودند)

مطابق اجازه که بر طبق ماده واحده از طرف مجلس شورای ملی بکمیسیون بودجه داده شده بود که بودجه‌ها را با مشارکت دولت تهیه کرده مجلس شورای ملی تقدیم دارد بکمیسیون بودجه در جلسات با حضور هیئت دولت موضوع بودجه مملکتی را

معارج بحث خود قرارداد اساساً چنین صلاح دیده شد که اگر منظور بودجه‌های جزو شده پس از آن داخل جرح و تعدیل و تخریب جزئیات آن بشویم و بودجه های قطعی را تقدیم مجلس نمایم وقت زیادی برای مطالعه لازم خواهد شد و ضرر بی جهت متوجه خزانه مملکت نخواهد گردید در صورتی که اگر ابتدا بطور قشهای کلی اعتباراتی برای هر یک از وزارتخانه ها و مصارف مملکتی معین شود و وزراء با تصویب بپذیرند که در حدود اعتبارات مصرفی بودجه وزارتخانه‌های خود را تقسیم کرده بمجلس شورای ملی تقدیم دارند عینا تر و بیشتر از آن مصرفی خواهد بود مراعات این اصل از نقطه نظر تسهیل تعدیل بودجه نیز بهتر دانسته شده و کمیسیون بودجه اصل مزبور را در عملیات خود اتخاذ نمود پس از آن صورتی از مبادیات وصولی حتمی بوضع پیچیدگی ۱۲۶۹ از وزارت مالیه خواسته شد که آن صورت حتمی ضمیمه این راپورت میشود و ملحق عایدات تضمینی هنداسته این صورت قرارداد شده و بقای این مالا باید تصور نمود که عایدات وصولی هنداسته بیشتر از میزان مأخورد در پیچیدگی تیل خواهد بود مطابق صورت مزبور اقل عوائد مملکتی باتساع مالیات های جنسی نوزده میلیون و سیصد و سی و دو هزار و چهارصد و سیزده تومان نقد ۲۳۲۰۴۱۳ - ۲۹ هشت هزار و شصت و پنجاه و یک خروار و سی من گندم و دوست خروار جو و ده هزار خروار شلتوک تعمیلی شاماست سه فقره جنس که در فوق ذکر شده جنسی است که از بابت خانواری در سه ناحیه وصول و حالیه عن مأخذ قرارداد شده است والا مالیات جنسی مملکتی مطابق بیزان تسعیر سه ماهیه در ضمن عوائد نقدی منظور گردیده است در باب معارج مملکتی اگر چه از طرف وزارتخانه‌ها بودجه‌های جدید پیشنهاد شده بود ولی چون مجله مابودجه‌های تازه بیشتر از بودجه های معمول بود و با کمی عایدات و لزوم تعدیل بودجه تجویز اضافه معارج قلمی مقتضی بود لهذا صورت معارج جاریه مملکتی از روی بودجه پیچیدگی که ضمیمه این راپورت است از وزارت مالیه خواسته شده و مأخذ بودجه‌های پیشنهادی دولت قرارداد شده و ضمناً باید توضیح شود که شصت و چهار هزار و نهصد و نود و چهار تومان اضافه بر مبلغ تأدیبه شده در پیچیدگی تیل از بابت چهل هزار تومان معارج اداره ثبت اسناد است که وزارت عدلیه پیشنهاد نموده بود و از بابت تفاوت بودجه وزارت خارجه می‌باشد چنانکه نمایندگان محترم ملاحظه می‌فرمایند ۳۳۰۶۶۱ تومان نقد و مقداری جنس سرفه جوئی قطعی بعمل آمده و صرفه جوئی هایی که از بابت شهریه‌ها و مستتریه‌ها بعمل خواهد آمد باید اضافه بر این مبلغ شود و مواد ذیل باموافقت هیئت دولت برای تصویب مجلس شورای ملی تقدیم میشود

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - بنده موافقم دیگر مخالفی نیست (اظهاری نشد)

رأی می‌گیریم که داخل در شور مواد بشویم آقایانی که تصویب می‌کنند داخل در شور مواد بشویم قیام بفرمایند

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

تصویب شد اگر آقایان موافق باشند رایورت کمیسیون بوده قرائت شود بعد داخل در شور مواد میشود

(آقای سردار معظم بهضمون ذیل قرائت نمودند)

مطابق اجازه که بر طبق ماده واحده از طرف مجلس شورای ملی بکمیسیون بودجه داده شده بود که بودجه‌ها را با مشارکت دولت تهیه کرده مجلس شورای ملی تقدیم دارد بکمیسیون بودجه در جلسات با حضور هیئت دولت موضوع بودجه مملکتی را

مصارف مملکتی را در حدود اعتبارات منظور در ضمیمه این قانون تأدیبه نماید پس از تصویب هیئت معینه یک از وزارتخانه‌ها که بودجه خود را پیشنهاد بمجلس شورای ملی ننموده باشند تا پیشنهاد بودجه جزء خود حق دریافت هیچ نوع وجهی را نخواهند داشت

۳ - کلیه وزارتخانه‌ها مکلف هستند که یک قسمت از مبلغی را که در مواد ضمیمه آن قانون تصویب میشود بعنوان اعتبار خصوصیتی برای معارج پیش بینی شده در بودجه خود منظور دارند میزان اعتبار خصوصیتی حتی امکان همان خواهد بود که در بودجه های سال پیچیدگی تیل منظور شده هر گاه در بودجه‌های جدید اعتبار خصوصیتی کمتر از سال پیچیدگی تیل منظور شده آن کسر و نقصان در هر صورت باین تناسب با مبلغی باشد که از بودجه سال قبل در حده است کسر شده است

۴ - کلیه اعتبارات خصوصیتی که در بودجه‌های وزارتخانه‌ها منظور میشود و همچنین مبلغی که برای معارج پیش بینی شده مملکتی در بودجه وزارت مالیه منظور شده است نباید بصرف حقوق اداری و وظیفه و شهریه و اضافه حقوق و امثال آن برسد

۵ - نهصد و پنجاه هزار تومان محل برای معارج پیش بینی شده مملکتی منظور میشود وزارت مالیه در هر ماه تا میزان چهار هزار تومان از این مبلغ را مطابق تصویب نامه‌های هیئت وزراء تأدیبه نموده و صورت این مصارف را در آخر هر برج بمجلس شورای ملی تقدیم دارد هر گاه معارجی از این محل علاوه بر مبلغ چهار هزار تومان لازم شود در هر مورد تحصیل اجازه مجلس شورای ملی لازم خواهد بود

۶ - تعیین تکلیف شهریه‌ها و مستتری ها که مجموع آنها مطابق صورت ارسالی وزارت مالیه یک میلیون و دوست و دوازده هزار و سیصد و چهار تومان نقد و شصت و بیست و پنج خروار و هشتاد و هفت من گندم و نهصد و سی و چهار خروار و بیست و شش من جو و یک صد و نود خروار و بیست و چهار من شلتوک است در انتظار رسیدن صورت جزء آن منوط بتصویب خاصی است که پیشنهاد آن پس از مذاقه از طرف کمیسیون بودجه بمجلس شورای ملی تقدیم خواهد شد

ضمیمه این راپورت مواد قانونی که از طرف کمیسیون باموافقت هیئت دولت تقدیم مجلس می‌شود مواد بودجه چند است که بطور قلمی در ذیل درشت برای هر یک از وزارتخانه‌ها و سایر معارج دولتی پیشنهاد شده یک ستون پیشنهادی دولت و یک ستون هم پیشنهادی کمیسیون است چون این راپورت بعد تطبیق و توزیع خواهد شد گمان می‌کنم خواندن کلیه این اقلام لزومی نداشته باشد همینقدر بطور اختصار عرض می‌کنم که مجموع معارج پیشنهادی دولت تقدیم است دو میلیون و هشتصد و شصت و پنج هزار و هشتصد و پنجاه و هفت تومان نقد و دو هزار و دوست و نود و شش خروار و بیست و سه من گندم و سه هزار و چهارصد و هشتاد و چهار خروار و یازده من جو و صد و نود خروار و بیست و چهار من شلتوک است و تصویب کمیسیون بودجه بعد نوزده میلیون و دوست و بیست و شش هزار و یانصد و نود و دو تومان و هزار و صد و شصت و پنج خروار و بیست و پنج

من گندم و دو هزار و صد و هفت خروار و بیست پنج من جو است و همانطور که عرض کردم صرفه جوئی که فعلا حاصل شده است قطعی نیست و هنوز کمیسیون موفق نشده است که تصمیم قطعی اتخاذ کند زیرا منتظر وصول صورت‌های جزئی است و پس از آنکه صورت‌های جزء واصل شد آنوقت تصمیمات قطعی اتخاذ خواهد نمود و هر نوع صرفه جوئی بعمل خواهد آمد و فعلا باید این دو میلیون و خورده در موقع نوشتن صورت‌های جزء کسر شود و تقریباً دو کور و یک کسر بودجه داریم و البته هیئت دولت باید مطالعات لازمه بنماید محلی برای این کسر بودجه معین نماید و در این باب هنوز کمیسیون بودجه داخل در مذاکراتی نشده است و منتظر است از طرف هیئت دولت اقداماتی بشود که بالاخره در موقتی که بودجه از مجلس میگذرد بودجه تعدیل شده بگذرد

رئیس - ضمیمه اش که حاوی صورت جمع و خرج است طبع و توزیع شد و خدمت آقایان هست ولی چون عین راپورت طبع نشده می‌ماند برای روز شنبه آقای مستشار السلطنه راجع بچه مطلب است

رئیس - راجع به همین بودجه موقتی که مطرح است از آقای مغیر سثوالی دارم

رئیس - امروز مطرح نیست روز شنبه در این باب مذاکره میشود فعلا راجع به بعد نامه حکمیت بین ایران و انگلستان مذاکرات اعاده داده می‌شود در ماده اول اعتراضی نشده در ماده دوم هم اعتراضی نشده است همینطور است ماده سوم و سایر مواد شور اول ختم شد

شور دوم روز پنجشنبه آتیه خواهد بود آقایان اگر اعتراضی دارند بایستی روز شنبه و سه شنبه پیشنهاد کنند که رأی بقبال توجه بودن آن گرفته شود اگر آقایان موافق باشند چند دقیقه تعطیل شود تا کمیسیون بودجه راجع به پیشنهاد استقراس راپورتش را تهیه نماید

در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از یک ساعت مجدداً تشکیل گردید

رئیس - راجع باستقراس یک میلیون دلار است قبل از تنفس بنده اعلام کردم که بکمیسیون بودجه مراجعه می‌شود ولی برای اینکه رعایت سابقه هم شده باشد بکمیسیون خارجه هم مراجعه شد و هر دو کمیسیون راپورت خود را نوشته اند قرائت میشود بعد داخل در مذاکرات راپورت کمیسیون خارجه را آقای نصرت الدوله مخبر کمیسیون خارجه بهضمون ذیل قرائت نمودند

کمیسیون خارجه لایحه دولت را راجع باستقراس یک میلیون دلار مساعده که فوریت آنرا دولت تقاضا نموده است تحت مطالعه در آورده و این استقراس را از اسیرکا از نقطه نظر ملیت با کثرت آراء تصویب می‌نماید

رایورت کمیسیون بودجه را آقای سردار معظم مخبر کمیسیون بودجه بهضمون ذیل قرائت نمودند

کمیسیون بودجه لایحه دولت را راجع باستقراس یک میلیون دلار مساعده که فوریت آنرا دولت تقاضا

نموده است تحت مطالعه قرارداد داده مواد ذیل را تقدیم مجلس شورای ملی مینماید

ماده ۱ - دولت مجاز است که بوزیر مختار ایران در واشنگتن و وکیل مالیه دولت علیه امریکا اجازه دهد که بنام دولت یک مساعده موقتی بمبلغ یک میلیون دلار دریافت دارند که مبلغ مزبور تماماً تا دسامبر ۱۹۲۲ از عایدات دولت علیه نزد کمیانی انگلیس و ایران که بتاريخ مذکور وعده آن میرسد ادا شود و همچنین مجاز هستند بنام دولت ایران عایدات مزبور را بر سر رهنده اشتغال دهند میزان فرع صدی هفت خواهد بود و دولت ایران حق دارد اصل مبلغ مزبور را هر وقت قبل از رأس موعده با فرع نسبی تا آن تاریخ بدون عسلاوه بپردازد

ماده ۲ - نهصد هزار تومان از مساعده مزبوره برای مصارف معوقه نظامی و بقیه آن برای سایر معارج ضروری معوقه مملکتی تشخیص داده میشود

رئیس - مذاکرات در کلیات است آقای سید یعقوب در کلیات مخالفید ؟

آقای سید یعقوب - سؤالی دارم

رئیس - از کی

آقای سید یعقوب - از مخبر کمیسیون خارجه

رئیس - بفرمایند

آقای سید یعقوب - اینکه مخبر کمیسیون خارجه در راپورت خودش نوشته است دولت مجاز است بوزیر مختار ایران در واشنگتن و وکیل مالیه دولت علیه امریکا اجازه دهد که بنام دولت یک میلیون دلار بتوان مساعده موقتی استقراس نماید آن فرض همین اندازه است باینکه بیشتر از اینست وحد اکثر آن تا چه اندازه است و ترتیب ادای آن از همین محلی است که معین کرده اند یا از محل دیگر است

نصرت الدوله مخبر کمیسیون خارجه - این سؤال راجع بکمیسیون خارجه نیست و مخبر کمیسیون بودجه جواب خواهند داد

سردار معظم مخبر کمیسیون بودجه - تصور می‌کنم جواب این سؤال برای کمیسیون بودجه هم مشکل باشد و جواب این سؤال به بعد دولت خواهد بود زیرا اولاً وظیفه دولت است و ثانیاً گمان نمی‌کنم یک چنین چیزی قطعاً در نظر باشد که محتاج بتوضیح باشد به علاوه هر گاه بعد استقراس لازم شود باید بتصویب مجلس باشد

دیگر معترضی نیست ؟ آقای دولت آبادی (اجازه)

حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - اینجا تصریح نشده است از کمیانی گرفته می‌شود کدام کمیانی خواهد بود فقط نوشته شده است از امریکا گرفته میشود باید معین شود از چه کمیانی گرفته میشود و اسم او نوشته شود

مخبر کمیسیون بودجه - تصور نمی‌کنم ذکر اسم طرف لازم باشد این یک استقراس مختصری است که از بازار مالی امریکا میشود

رئیس - آقای دولت آبادی (اجازه)

رئیس - تصور نمی‌کنم ذکر اسم طرف لازم باشد این یک استقراس مختصری است که از بازار مالی امریکا میشود

دولت آبادی - بنده تقسیم مقصود آقای مخبر هیئت آبا آکسیون فروخته میشود اینک از یک طرفی فرض میشود با از دولت امریکا مقرر نماید از امریکا گرفته می شود خوب است بفرمائید از کی و بچه عنوان گرفته میشود با از طرف معین استراض میشود باید معلوم شود

مخبر کمیسیون لایحه - اگر چه لازم بود این جواب را آقای وزیر مالیه بدهند ولی بنده عرض میکنم این فرض از دولت امریکا نیست بلکه از یک کمیته امریکائی است

میکنند قیام نمایند
(اکثر قیام نمودند)
رئیس - تصویب شده ماده دوم قرائت میشود (آقای تدین بمضمون فوق قرائت نمودند)
رئیس - در این ماده اعتراضی نیست ؟ آقای سید یعقوب

لایحه خرج نیست
رئیس - پس بنده دوم همه قیام و قیام رأی می گیریم آقایان بنده ماده دوم را تصویب فرمایند قیام فرمایند
(اکثر قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد در کلیات کسی اعتراضی دارد ؟
(اظهاری نشد)
باید رأی بگیریم بکلیات لایحه این رأی هم باز با قیام و قیوم خواهد بود در این باب اعتراضی هست ؟
رئیس - آقای سلیمان میرزا

رئیس - دیگر اعتراضی نیست ؟
(اظهاری نشد)
رئیس - رأی میگیریم داخل در مواد شوم آقایان که شور در مواد تصویب نمایند قیام فرمایند (همه کتبی قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد ماده اول مطرح است (آقای تدین بمضمون فوق قرائت نمودند)
رئیس - نسبت بنده اول مخالفی هست یا خیر ؟ آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)
شیخ الاسلام اصفهانی - بقیه بنده لفظ

« اجازه »
آقای سید یعقوب - بنده خواستم سؤال کنم که غیر از این نهمصد هزار تومان چیزی باقی میماند یا خیر ؟
مخبر کمیسیون بودجه - فرمایش آقای آقا سید یعقوب منوط بنرخ دلار است ولی با وجود اینکه دولت انزل کرده است باز یک چیزی از آن باقی میماند
رئیس - دیگر نسبت بنده دوم اعتراضی نیست رأی گرفته میشود بنده دوم
فهیوم الملک - با ورقه باید برای گرفت
رئیس - اگر پنج نفر تقاضا کنند که باورقه رأی گرفته شود باورقه رأی گرفته میشود (بعضی گفتند ازومی ندارد)
رئیس - مقصود جناب عالی ماده ۸۵ نظامنامه واضح است ؟
فهیوم الملک - بله مقصود قسمت دوم ماده مشاد و پنج است

رئیس - من نمیدانم این مسئله شامل این ماده میشود یا خیر ؟
فهیوم الملک - در تمام لوائح قانونی که دولت تقاضای اجازه مخارج مینماید باید با ورقه رأی گرفته شود
رئیس - من نمیدانم این مسئله شامل این ماده میشود یا خیر ؟
فهیوم الملک - در تمام لوائح قانونی که دولت تقاضای اجازه مخارج مینماید باید با ورقه رأی گرفته شود
رئیس - موافق ماده ۸۷ باید پیشنهاد کتبی باشد
سلیمان میرزا - الان می نویسیم و تقدیم می کنیم
رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه)

مستشار السلطنه - بنده بطور سؤال از آقای مخبر کمیسیون خارج سؤال میکنم اول وکیل مالیه ایران را در امریکا معرفی فرمایند تا نباید در قسمتی که من نویسم « اشتغال بدهد » ممکن است عبارت « انتقال بدهد » را بلفظ « بپردازد » تبدیل بدهند و نوشته شود کمیته فقط جنوب بپردازد این دو سؤال را داشتیم که اولاً توضیح بفرمایند وکیل مالیه ایران در اتا زونی کیست؟ و ثانیاً انتقال را پرداخت تبدیل نمایند.

رئیس الوزرا - این اجازه خرج نیست تخصیص یک مبلغ معین است که اجازه گرفته میشود پرداخت حقوق معوقه
رئیس - (خطاب بفهیوم الملک) دیگر ایرادی ندارید ؟
فهیوم الملک - تفاوتی در اینک در قیام و قیوم با ورقه رأی گرفته شود نمی بینم در هر صورت مجلس موافق است و رأی خواهد داد مقصود بنده رعایت نظامنامه داخلی بود.

محمد هاشم میرزا - عرض بنده راجع به تعقیب عقیده خودم بود حالا که بنده باورقه رأی گرفته شود نظر باینکه چند نفر باورقه و چند نفر باقیام قیوم بالاخره رأی خواهند داد دیگر محتاج باین تفیذات نیست ؟
رئیس - آقایان فهیوم الملک و حائری زاده و طباطبائی و وقار الملک و آقا میرزا ابراهیم قمی تقاضا کرده اند باورقه رأی گرفته شود پس باورقه رأی گرفته میشود آقایانیکه این لایحه را تصویب می کنند ورقه سفید اشخاصی که تصویب نمی کنند ورقه کبود خواهند داد

رئیس الوزرا - اولاً راجع باینکه آقای شیخ الاسلام میگویند لفظ مساعده بی مناسبت است اینطور نیست زیرا مبالغی که دولت در نظر دارد بیش از این مبلغ است و این یک مساعده است که دولت میخواهد دریافت نماید اگر شواست مجدد آقرض کند بمجلس شورای ملی پیش از آن خواهد کرد اما اینکه آقای مستشار السلطنه میگویند وکیل مالیه معرفی شود ضرورتی ندارد امش توضیح شود وکیل مالی دولت شخصی است که این مأموریت باو داده می شود و اینکه میگویند لفظ « انتقال » تبدیل بلفظ « بپردازد » شود این راه من مناسب نمی دانم همان لفظ انتقال باشد بهتر است

رئیس - آقای دولت آبادی (اجازه)
دولت آبادی عرضی ندارم
رئیس - آقای فهیوم الملک (اجازه)
فهیوم الملک - بنده هم عرضی ندارم
رئیس - دیگر در ماده اول اعتراضی نیست رأی میگیریم بنده اول آقایانیکه ماده اول را تصویب

واخذ آراه بمعل آمده آقایان تدین و سهام السلطان شروع باستخراج آراه نمودند و ترتیب ذیل نتیجه حاصل شد
۸۵۰ حضار (۶۸ نفر)
ورقه سفید علامت قبول (۴۶) ورقه کبود علامت رد (۲) امتناع (۱۲) ورقه باقی سفید بدون امضاء (۱) ورقه با امضاء بدون قید سفید یا کبود (۳) اوراق و بدون امضاء علامت امتناع (۴)
سهام السلطان - در یکی از اوراق قید سفید

شده است ولی امضاء نشده و در بعضی امضاء نموده اند و قید سفید را کبود نشده است
سردار معظم - امضائاتی که در روی اوراق سفید شده است علامت قبول است زیرا رنگ سفید است ؟
رئیس - درست منقبت نشدم چه فرمودید
سردار معظم - عرض کردم آقایان مشجر چنین میفرمایند چند ورقه سفید است و اسم هم نوشته شده است ولی نوشته اند سفید است یا بود بنده عرض میکنم اینها جزو اوراق سفید است زیرا رنگ خود ورقه حاکی است که علامت قبول است بنا بر این کلیه اوراق سفیدی که در آنها اسم نوشته شده است علامت قبول است فقط اوراقی علامت رد است که کبود باشد اوراقی که سفید است و امضاء ندارد علامت امتناع است

صندوق وزارت مالیه طبع و توزیع شده است فرستاده میشود به کمیسیون بودجه یا کمیسیون قوانین مالیه
سردار معظم - این لایحه کمیسیون بودجه آمده است و شور هم در آن شده است و رأی قطعی محتاج بحضور آقای وزیر مالیه است روز یکشنبه دو ساعت قبل از ظهر قرار شده است تشریف بیاورند به کمیسیون و بعد راپورت بمجلس تقدیم بشود
رئیس - بسیار خوب آقای سلیمان میرزا (اجازه)
سلیمان میرزا - بنده یک مسئله خارج از موضوعی میخواهم عرض کنم ولی یک خطاری است که موقعش میگردد آقایان وزراء تشریف می برند و سؤالاتی که آقایان باید بنمایند میماند همینطور برای جلسه بعد باین جهت سؤالات یکماه طول می کشد و نمیدانم در این باب تکلیف چیست ؟
رئیس - آقای سردار معظم خراسانی (اجازه)
سردار معظم - بنده هم عرض همین بود
رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)
حاج شیخ اسدالله - از طرف وزارت مالیه تقاضای یک کمیسیون از مجلس شده است من نمیدانم مراجع بکمیسیون قوانین مالیه بوده چه معنی دارد وزارت مالیه یک کمیسیون سه نفری خواسته است که از طرف مجلس انتخاب شود.

رئیس - در هر صورت این یک چیزی است که است پس از آنکه آقای سردار معظم و شاهزاده محمد هاشم میرزا مذاکره فرمودند بالاخره معلوم نشد تقسیم این ماده چیست. آقای سردار معظم نظرشان این بود که در کلیه لایحه باید باورقه رأی گرفت آقایان فهیوم الملک و حائری زاده و طباطبائی و وقار الملک و آقا میرزا ابراهیم قمی تقاضا کرده اند باورقه رأی گرفته شود پس باورقه رأی گرفته میشود آقایانیکه این لایحه را تصویب می کنند ورقه سفید اشخاصی که تصویب نمی کنند ورقه کبود خواهند داد

رئیس - البته مضبوط خواهد ماند لایحه استقرضیه تصویب خواهد شد
(اسامی رد کنندگان)
سلطان العلماء • آصف الممالک • حاج میرزا تقی خان نائینی • عمید الممالک • سهام السلطان • عماد - السلطنه • طباطبائی • بیان الدوله • وقار الملک • آقا سید محمد تدین • میرزا ابراهیم خان • ملک آرائی • آقا میرزا محمد صادق طباطبائی • نصرت الدوله • میرزا محمد حسین صدر ارقی • احتشام الدوله • غضنفر خان • صدر - الاسلام • مستشار السلطنه • محقق العلماء • سردار - مفتخ • آقا سید یعقوب • محمد هاشم میرزا • ناظم - العلماء • از باب کبخشور • رئیس التجار • نصیر السلطنه • قوام الدوله • سردار معظم خراسانی • نصیر دیوان • حاج میرزا اسدالله خان • مشیر الدوله • امیر ناصر • سردار چنگ • میرزا هاشم آشتیانی • وکیل الملک • فتح الدوله • حاج شیخ اسدالله • میرزا محمد نجات • بیان الملک • رکن الملک • شیخ الاسلام ملایری • حاج مقبل السلطنه • میرزا علی کازرونی • امین الشریعه شیرازی • منتصر الملک فهیوم الملک
(اسامی رد کنندگان)
حائری زاده - شیخ الاسلام اصفهانی (ورقه با امضاء بدون قید سفید یا آبی)
(۳)
حاج میرزا مرتضی • آقا سید فاضل • اقبال - السلطان
رئیس - یک پیشنهادی از طرف وزیر مالیه رسیده است راجع بانتخاب یک کمیسیون سه نفری از طرف مجلس برای رسیدگی بمحاسبات ستوانی

سؤالی دارند ؟
سلیمان میرزا - بنده چون سؤال کرده ام بفرمائید اول از کدام یک شروع کنم ؟
رئیس - هر کدام را که میخواهید
سلیمان میرزا - یکی از سؤالاتی که بنده از آقای وزیر مالیه کرده ام این است البته آقایان فراموش نفرموده اند که چندی قبل راجع به بانک رهنی که اخیراً اسم آن را بانک ایران گذارده اند بنده

سؤالی کردم مسئله بانک یکی از مطالب خیلی مهم ثروتی و اقتصادی است که همیشه گرفتار آن هستیم چنانکه مسئله که الان رأی دادیم از برای پرداخت آن منحصرأ یک بانک داریم و اگر چندین بانک داشتیم شاید بمصالح و صرفه مملکت نزدیک تر بود اگر خود دولت یک بانک داشت شاید بهتر میتوانست استفاده کند.
چندی قبل بنده راجع بترتیب بانک استراضی از آقای وزیر مالیه سؤالی کردم و سؤال بنده چندین جمله بود یکی اینکه از فراری که شنیده می شود یک قدری از اوراق و اسناد بانک مفقود شده است دیگر آنکه از برای وصول مطالبات بانک پرداخت دیون آن چه در نظر گرفته اند .

یکی دیگر این بود که از برای اداره کردن بانک و بدست آوردن منافع تجارتنی دولت چه نقشه در نظر دارد آیا بانک هم یک اداره خواهد بود مثل سایر ادارات که همین قدر بگوئیم ما هم بانک داریم باید یک بودجه داشته باشد
سؤال دیگر این که طرز اداره کردن بانک در تحت نظر کی خواهد بود منتها در تحت نظر آقای وزیر مالیه خواهد بود یا در تحت نظر هیئت دولت این چهار سؤال را بنده دارم و تقریباً میتوانم بگویم که آن شب با سؤال بنده اکثریت قریب با اتفاق اظهار موافقت فرمودند .

در این قسمت که این بانک را زودتر از نقله نظر بودجه موقتاً یک چندی تعطیل بکنند و اجزاء زیادی آن را حذف کنند و در ضمن جواب کویا آقای وزیر مالیه اشتباه فرموده و گفتند من نمیکنم بعد خودشان اصلاح فرمودند حالا که مرتبه همان سؤالات را تکرار میکنم چون بعد از مسئله سؤال بنده اجزاء بانک در بعضی از روزنامه جات یک چیزی چاپ کرده اند و گفته اند هیچ اسنادی مفقود نشده است طبیعتاً آن مسئله که بنده شنیده بودم بایستی از آقای وزیر سؤال کنم که صحیح است یا سقیم ولی چون بنده یک کاغذ امضاء شده دارم و آن کسی که این کاغذ را برای بنده فرستاده صریحاً نوشته است که بعضی از اسناد بانک مفقود شده است این بود که بنده از آقای وزیر مالیه سؤال کردم که چندی قبل بعضی از اوراق بانک را برده اند . اگر آقایان در نظرشان باشد اجزاء بانک نوشته اند که اسناد بانک در صندوقی است و دفتر آنها را می گیرند و مهر میکنند آن شخص هم که از این موضوع اطلاع داشته برای بنده توضیح می دهد که بنده همین آن توضیح را بدون کم و زیاد عرض میکنم که اگر هر تحقیقی لازم باشد آزاد بخوابند محض اطلاع آقای وزیر مالیه حالا عرض می کنم که این کاغذ دارای دو قسمت است یک قسمت راجع به حوالجات و اسناد دجه اول است که همانطور که آقایان امضاء بانک اعلام نموده اند این شخص هم تصدیق میکند که آن اسناد همانطور در صندوق هست و دفتر هم مواظب دارد که اسناد آن را تحویل داده و مسترد مینماید قسمت دیگر راجع بانساند دجه دوم است و من عین عبارت آنرا برای اطلاع آقایان

در این قسمت که این بانک را زودتر از نقله نظر بودجه موقتاً یک چندی تعطیل بکنند و اجزاء زیادی آن را حذف کنند و در ضمن جواب کویا آقای وزیر مالیه اشتباه فرموده و گفتند من نمیکنم بعد خودشان اصلاح فرمودند حالا که مرتبه همان سؤالات را تکرار میکنم چون بعد از مسئله سؤال بنده اجزاء بانک در بعضی از روزنامه جات یک چیزی چاپ کرده اند و گفته اند هیچ اسنادی مفقود نشده است طبیعتاً آن مسئله که بنده شنیده بودم بایستی از آقای وزیر سؤال کنم که صحیح است یا سقیم ولی چون بنده یک کاغذ امضاء شده دارم و آن کسی که این کاغذ را برای بنده فرستاده صریحاً نوشته است که بعضی از اسناد بانک مفقود شده است این بود که بنده از آقای وزیر مالیه سؤال کردم که چندی قبل بعضی از اوراق بانک را برده اند . اگر آقایان در نظرشان باشد اجزاء بانک نوشته اند که اسناد بانک در صندوقی است و دفتر آنها را می گیرند و مهر میکنند آن شخص هم که از این موضوع اطلاع داشته برای بنده توضیح می دهد که بنده همین آن توضیح را بدون کم و زیاد عرض میکنم که اگر هر تحقیقی لازم باشد آزاد بخوابند محض اطلاع آقای وزیر مالیه حالا عرض می کنم که این کاغذ دارای دو قسمت است یک قسمت راجع به حوالجات و اسناد دجه اول است که همانطور که آقایان امضاء بانک اعلام نموده اند این شخص هم تصدیق میکند که آن اسناد همانطور در صندوق هست و دفتر هم مواظب دارد که اسناد آن را تحویل داده و مسترد مینماید قسمت دیگر راجع بانساند دجه دوم است و من عین عبارت آنرا برای اطلاع آقایان

می خوانم . مینویسد دوسیه عزیزالله خان نصرت الممالک را معتنی سه جزوه از بیاتک برده اند و تا کنون هم مسترد نداشته اند باز اسنادی دیگر هست که شاید اگر تحقیق شود کشف خواهد شد این يك نمونه از آن سرفتها بود و آن اشخاصی که این مسئله را اطلاع داده اند حاضر هستند که اگر چه يك کمیسیون برای رسیدگی باین کار تشکیل شود اسناد خود را یکی بعد از دیگری ارائه دهند همچنین باز این شخص می نویسد بعد از واقعه ضبط بانک در زمان کابینه آقای سیدضیاء الدین دوسیه عزیزالله خان نصرت الممالک قهری سه جزوه که تا کنون مسترد نداشته و همچنین شعبات بانک تبریز و مشهد را حکومت محل بدون اینکه بانک را مطابق ترتیب رسمی وصولت مجلس تعویل بگیرند حفظ کرده و همه قسم تصرفات و مداخلات در آنها نموده اند و البته با يك چنین ترتیب نمیتوان مطمئن بود که دارائی بانک مورد تضییع واقع نشده باشد و اما در موضوع اسناد بانک با لازم می دانم که متذکر شوم اسناد بانک کلیه بر دو درجه تقسیم می شود

درجه اول عبارت است از تمسکات و قبوض و روات و غیره و اسناد درجه دوم دوسیه هائی است که حاوی اوراق و مکاتبات و تلگرافاتی میباشد این راجع غرض بنده این نیست که اجزاء و اعضاء بانک را طرف حمله قرار دهم حالاً بر میگردم بهمان سؤال که دارای چهار ماده است اول آنکه آقای وزیر چه نظریه میخوانند بانک را اداره کنند و آیا ترتیب اداره کردن بانک را بتعبیر رئیس تصور میفرمایند یا خیر ؟

دوم اینکه از برای محاسبات و پرداخت قروض و وصول مطالبات بانک چه ترتیبی در نظر گرفته اند سوم آیا قناعت می کند باین که اسم این بانک بانک ایران باشد و یا ترتیبی فراهم آورده اند که خود این بانک دارای يك سرمایه باشد سوال چهارم این است که فرضاً يك کمیسیون یا رئیس بانک قروض يك نفری که چند کرور مقروض بانک است يك کرور بر آورد کرد آیا همان نظریه رئیس صائب است و یا نظریه هیئت دولت و یا چون از امور مالی است بمجلس رجوع میشود ؟

این بود سئوالات بنده که آقای وزیر بایستی جواب بفرمایند

وزیر هالیه راجع باینکه ایران چند روز قبل که نماینده محترم سؤال فرمودند بنده جواب عرض کردم که هیئت دولت در این باب تصمیمی نگرفته اند و اقداماتی هم خواهد شد که هر چه زودتر منافع دولت محفوظ بماند و همچنین در هیئت دولت متذکر شد که با يك شخصی که طرف اعتماد باشد معین شود تا در کارهای بانک نظارت داشته و نظریات خود را راجع بامور بانک به هیئت دولت پیشنهاد کند دولت تصویب نموده که آقای مختار الملک برای این امر معین شوند و دستوری هم بایشان داده شد مولودی را پیشنهاد کرده بودند و دستوری بایشان داده شد که اولاً صورت مجلس بنا بایستی پس از وقت امضاء شده و مستخدمین زاید باید خارج شوند زیرا برای تعویل گرفتن

با يك صورت مجلس هائی ترتیب داده شده که باید آن صورت مجلسها را طرفین نمایندگان ایران و روس امضاء نمایند و يك یرتکلی رد و بدل نمایند و بعد از آن اجزاء را بایستی متصل نمود . و اما در باب حقوق اجزاء قدیم بانک هم نوشته بودند بیست و شش هزار تومان طلبکارند و اظهار می دارند تا مطالبات بما نرسد متصل نخواهیم شد و خلاصه اینکه ادعای مطالبات خود را می نمایند و گمان می رود اگر با اطلاع وزارت جلیله مالیه اجناس عزیزالله خان نصرت الممالک که در توقیف بانک است بفروش برسد بشود قیمت آن را بین اجزاء قسمت بشود همینطور بایشان دستور داده شد که اجناس نصرت الممالک را بصرف فروش برسانید و در مقابل مطالبات اجزاء بپردازید و اگر کافی بتمام مطالبات آن ها نباشد کسر آنرا قذف فرمائید از سایر مطالبات بانک وصول و عاید گردد این نکته را نیز متذکر میشود که مستخدمینی که منفصل میشوند بایستی بیهانه وصول حقوق در امور بانک دخالت نمایند و بایستی آنها را تا موقعی که حقوقشان پرداخت نشده از مداخله ممنوع داشت .

در خصوص وصول مطالبات و پرداخت قروض بانک هم باید جداً عملیاتی نمود و بهر نوع ممکن است اقداماتی بشود تا مطالبات وصول شود و دولت بامور بانک خصوصاً وصول مطالبات اهمیت می دهند و هر نوع ضرورت داشته باشد پیشنهاد فرمائید تا عمل شود وحتماً این مسئله را متذکر میشوم که در حفظ و نشتجات و اسناد بانک باید برافیت کامل شده و بطوری که مقتضی بدانید محافظت اسناد بانک بعمل آید خلاصه این مسائل در نظر گرفته شده و بایستی اقدام بشود و عملاً بترتیب مروضه اسناد و نشتجات بانک از سرعت و هر نوع اقدامی محفوظ میشود و البته نسبت بکار هائی هم که گذشته و چیز هائی میفرمودند که سرعت شده رسیدگی خواهد شد البته معلوم خواهد شد که چه سندی مفقود شده و فاعل سرعت که بوده ؟ راجع سرمایه بانک هم البته آقایان میدانند که برای این کار پول نقد مهمی لازم است و عملاً با عسرت مالیه بهتر این سرمایه مقدور نیست و البته هیئت دولت در اطراف این زمینه مطالعاتی خواهند نمود.

در خصوص وصول مطالبات و پرداخت قروض بانک هم باید جداً عملیاتی نمود و بهر نوع ممکن است اقداماتی بشود تا مطالبات وصول شود و دولت بامور بانک خصوصاً وصول مطالبات اهمیت می دهند و هر نوع ضرورت داشته باشد پیشنهاد فرمائید تا عمل شود وحتماً این مسئله را متذکر میشوم که در حفظ و نشتجات و اسناد بانک باید برافیت کامل شده و بطوری که مقتضی بدانید محافظت اسناد بانک بعمل آید خلاصه این مسائل در نظر گرفته شده و بایستی اقدام بشود و عملاً بترتیب مروضه اسناد و نشتجات بانک از سرعت و هر نوع اقدامی محفوظ میشود و البته نسبت بکار هائی هم که گذشته و چیز هائی میفرمودند که سرعت شده رسیدگی خواهد شد البته معلوم خواهد شد که چه سندی مفقود شده و فاعل سرعت که بوده ؟ راجع سرمایه بانک هم البته آقایان میدانند که برای این کار پول نقد مهمی لازم است و عملاً با عسرت مالیه بهتر این سرمایه مقدور نیست و البته هیئت دولت در اطراف این زمینه مطالعاتی خواهند نمود.

سلیهمان میرزا البته همه آقایان (سوزسیون) با القآت را خوب مسبقند چه چیز است ما هم در موضوع مملکت خودمان (سوزسیون) یا گرفتار القاه شده ایم و برای ما حتم است که خودمان را فاقد بعضی چیزها بدانیم و حال آنکه شاید در اساس اینطور نباشد ما از پس گفته ایم مملکت فقیر است پول نداریم این مسئله جزو اصول مسلمه شده برعکس بنده عرض می کنم مایول داریم زنی خواهیم بگیریم . مکرر با صوت بلند فریاد میزنم که مایول داریم و نمی خواهیم بگیریم و لایق قطع می گوئیم فقیریم منقسم ، استاعت نداریم . حالا این ادعائی که بنده می کنم لازم است

اجزای بانک که کاری بمانکرده اند باید اینطور نقد دریافت دارند .
وزیر هالیه در باب وصول مطالبات بانک البته از روی دقت بانک مطالبه خواهند شد و به رئیس هم اجازه کم و کسری داده نشده و مطابق ارقامی که در دفتر هست باید مطالبه شود

در دفتر هم آنچه بنده تصور میکنم نه تومان نوشته شده بمناجات و بیره و غیره از روی تومان حساب خواهند شد و اما راجع بمعلمین که نماینده محترم هر جلسه معارف را تعقیب میکنند خیلی از معارف خواهی ایشان متشکر و می دانم که ایشان وجود معارف خواهی هستند ولی این مسئله را باید بدانید که این بیست و شش هزار تومان بابت حقوق مستخدمین روس یعنی همان مستخدمینی که نمی خواستند بانک را تعویل بدهند پرداخت میشود آنها میگویند تا حقوق ما بما نرسد بانک را ترک نمی نمائیم و اجناس نصرت الممالک هم گمان نمیکنم بیست و شش هزار تومان بشود و امورات بانک هم با امورات وزارت مالیه متفاوت است و ما نمی توانیم حقوق معارف را از آنجا تأدیہ نمائیم زیرا فرضاً يك هایداتی هم در بانک باشند بیاید با حساب وزارت مالیه مخلوط نمود باید از خود بانک جمع کرد و تشکیل برنامه داد باز هم تکرار میکنم که این حقوق راجع به اجزای روس است و این معلی هم که تهیه شده برای این است که اگر مستخدمین بگیرند تا حقوق نکیریم نمی رویم بآنها جواب داده شود .

اجناس نصرت الممالک بایستی بفروش برسد و داده شود چون آقای نماینده محترم خیلی بامور بانک علاقه دارند و بسیار مایلند مطالبات بانک وصول و ایصال شود اگر صلاح بدانند بنده پیشنهاد میکنم سه نفر از طرف مجلس معین شود و یک نفر از آنها خود نماینده محترم باشند که شاید يك نظریه مستقیمی داشته باشند و در باب بانک مذاکراتی نموده و بمجلس راپورت دهند و باین ترتیب خاطرشان از امور بانک راحت شود

رئیس - شاهزاده محمد هاشم میرزا از آقای وزیر مالیه سئوالی دارند

محمد هاشم میرزا - در چه موضوع ؟
رئیس - در موضوع حساب آذری
محمد هاشم میرزا مدتها است یعنی از دو سال قبل باین طرف می شنیدم که آذری مشغول تصفیه حساب گیلان خود میباشد تازه این روزها میشنوم که ایشان شکایت کنید که من چند مرتبه حساب داده ام و از طرف وزارت مالیه بمن مفسد نمیدهند حالا می خواهم سؤال کنم که آیا به حساب آذری رسیدگی شده یا نشده و اگر رسیدگی شده باقی دار است یا خیر ؟

رئیس - از زمانی که بنده در وزارت مالیه هستم از طرف آذری عنوانی برای دادن حساب نشده و البته حساب تمام صاحبان جمع راجع وزارت مالیه نمی تواند باین زودی رسیدگی نماید البته بتدریج حساب يك صاحب جمعی که تمام شد بحساب دیگری رسیدگی میشود و این که گفته میشود آذری چندین مرتبه حساب داده است گمان می کنم جزء مسموعاتی است که اصل

نداشته باشد ولی در حال تحقیق نموده و در جلسات بدم عرض خواهم کرد
محمد هاشم میرزا - مقصود بنده اعتراض بوزیر مالیه نبود همینقدر خواستم بفهمم و البته بعد از این که تحقیق فرمودید اطلاع خواهد داد و بعد از اطلاع سر حکار بنده هم هرایض در این خصوص خواهم کرد .

وزیر هالیه - بنده مقصود حضرت والا را فهمیدم در جلسات بعد اطلاعات خودم را عرض خواهم کرد .

رئیس - آقای جلیل الملک از آقای وزیر امور خارجه راجع بامضای کار گذاری شیراز سئوالی دارند .

جلیل الملک - البته آقایان وزراء در حدود مسئولیتی که دارند در جرح و تعدیل اعضاء وزارتخانه خودشان دارای اختیاراتی هستند ولی بدیهی است این اختیارات در حدود وظایف اداری است با ملاحظه و مراعات سوابق اعضاء وزارتخانه باین ترتیب از آقای وزیر امور خارجه راجع به کار گذاری شیراز سؤال می نمایم که از قرار که شنیده ام یکی از منتظرین خدمت وزارت خارجه از آقای وزیر تقاضای مأموریت شیراز را نموده بود و آقای وزیر خارجه در حاشیه تقاضا نامه بخط خودشان می نویسند که من چه طور میتوانم فلان شخص را که هم دوهزار تومان مقروض است و سابقه خوب هم دارد و از او چیزی شنیده نشده است معزول کنیم بعد شنیده میشود که کار گذاری شیراز شخصی داده شده است که در ادارات سابقه خوبی هم ندارد؛ اولاً بنده از آقای وزیر امور خارجه سؤال میکنم در صورتی که خودشان بخط خودشان نوشته اند که کار گذاری سابق هم سابقه خوبی داشته وهم دوهزار تومان مقروض بوده چه طور شده است که او را تغییر داده اند و در عوض او يك شخصی که در ادارات سابقه خوبی نداشته برقرار کرده اند .

رئیس - این استیضاح است نه سؤال
جلیل الملک - سؤال میکنم چه موجب شده است استیضاح نکردم

رئیس - همین گنمه چه موجب شده استیضاح است .

جلیل الملک - بطور استیضاح عرض نمیکنم عجلالتاً بطور سؤال عرض میکنم
وزیر امور خارجه - راجع به کار گذاری شیراز ابتداء بنده میخواستم او را در محل مأموریت خود باقی گذارم ولی بعد بتوسط تلگراف رمز از خود او استعلام کردم که اگر میل دارید کار گذاری اصفهان برای شاحاضر است خود ایشان قبول کردند بملاوه آن کسی را که می فرمائید معبود السلطان است و بنده هیچ اطلاعی ندارم که سابقه بعد داشته باشد بعد هم یکی از اعضاء قدیم وزارت خارجه است

جلیل الملک - راجع بمسئول السلطان بنده از روی تحقیق وصحت عرض میکنم راپورت های بدی از او رسیده و در حاشیه یکی از راپورت های او آقای معین الوزراء که ریاست کابینه را داشتند قید کرده اند که این شخص کارهای زشت کرده است و این نوع

اشخاص را نباید در وزارت خارجه راه داد و این عرض بنده از روی استناست
رئیس - سؤال دیگری آقای مستشار السلطنه از آقای وزیر امور خارجه راجع باموال اتباع ایران در روسیه دارند
مستشار السلطنه - بنده چندی قبل همین سؤال را کردم و امیدوار بودم در سایه مساعی جمعیله آقای وزیر امور خارجه در روسیه هستند از دولت حاضر و با اتباع ایران که در روسیه هستند از حیث مال و جان آسوده باشند و خاطر محترم عموم نمایندگان هم از طرف ایشان راحت باشد ولی موافق اخباری که میرسد چنین معلوم نبود آنطور که باید و شاید و جان و مال اتباع ایرانی در روسیه محفوظ نیست البته آقای وزیر امور خارجه هم تصدیق میفرمایند بعد از انعقاد عهدنامه بین دولتین ایران و روسیه بایستی این گرفتاریها که براغ اتباع ایران در روسیه تولید شده رفع شود ولی خواستم سؤال کنم اولاً آقای وزیر امور خارجه در خصوص جاری سازی کردن روابط دولتین بین ایران و روسیه چه اقداماتی نموده اند ثانیاً در خصوص اموال و مستغلات اتباع ایران که از طرف همال سابق و لاحق ضبط شده است اقدامی برای استرداد آن شده است یا خیر؟ ثالثاً در حدود صدور مال التجاره بقسمتی که شنیده می شود با انتفاع تجار و منافع ایران موافق هست چه راجع بر مال التجاره وارد و چه راجع بمال التجاره صادره در این خصوص هم نمیخواستم بدانم اقدامی شده است که تجارهای ایران آزادانه می توانند نرخ معمول خرید و فروش بکنند و مال التجاره خود را حمل نمایند یا خیر؟
وزیر امور خارجه - اولاً راجع بیک قسمت از سؤال آقای مستشار السلطنه عرض میکنم که بعد از تغییر رژیم قدیم روسیه و ترتیب جدید آن کابینه اموال منقول اتباع داخله و خارجه را ضبط کردند و همینطور يك قسمت از اموال غیر منقول همانوقت هم وزارت خارجه بتوسط مأمورین که در قفقازیه داشت بدولتهای وقت روسیه و پولت کرده و بالاخره يك دستور للملای بآقای مشاور الممالک داده بودند و بتازگی هم به ممتازالدوله دستور الملای داده شده که اقداماتی بنماید مقصود این است که هم در مسکو هم در تقلیس اقدامات جدی نموده اند و موافق اطلاعات تلگرافی و کتبی که اخیراً رسیده وعده مساعدت کامل در استرداد اموال اتباع ایران داده اند و همینطور بعضی از خانه های آنها را آنها رد کرده اند اما در مسائل روابط مشی این يك مسئله است که باید در این موضوع يك قراردادى با دولت مساری روسیه منعقد شود و هنوز منعقد نشده و راجع بمسئله تجارت هم این مسئله راجع به وزارت تجارت و فوائد عامه است و يك کمیسیون در آنجا از تجار و اشخاص مطلع تشکیل شده که قرارداد تجارتی بسته شود و راجع ببيادلات و خرید و فروش امتعه که از روسیه می آید و از ایران بر روسیه میرود ترتیبی داده بشود و البته پس از آنکه در کمیسیون قرار داد تهیه شده بمجلس تقدیم خواهد شد .

رئیس - آقای تدین از آقای وزیر است و

تلگراف سؤالی دارند.

تقدیر... با آن که چندین مرتبه در این مجلس راجع به ولتور بعضی از آقایان نمایندگان از آقای وزیر پست و تلگراف سؤالی کردند و آقای وزیر هم یک جوابهایی داده اند و با آنکه ولتور بدون کثرت فعلا در اداره پست مشغول است و هیچگاه سال است در اداره پست مشغول کار بوده و در این مدت یک نفر یا دو نفر یا زیادتر از افراد ایرانی را تربیت نکرده است که امروز می توانند قائم مقام او بشوند این راهم نمی توان معتقد شد که اعضاء و اجزای پست غیر لایق بوده اند و استعداد تربیت شدن نداشته اند.

این حرف هم مسوع نیست و این جریانها را مایوس میکند از اینکه پس از این مستخدم اروپائی استخدام نکنیم زیرا مستخدمین اروپائی برای این هستند یک عده از افراد ایرانی را تربیت کنند که بعد در ادارات قائم مقام آنها شوند هجده سال است میگذرد و هنوز یک قائم مقام درست شده است بنابراین هجده سال دیگر هم باید مستشار آورد و بالاخره قائم مقام درست نشود. حال به آنها کار ندارم. و مقصود از سؤالی بنده با همه این ترتیبات و با اینکه شکایات میدیده از یک عده اجزاء پست بتوسط جراید و غیر جراید منتشر شده و حقا بحرف هم متظلم و شاکی باید گوش داد و معلوم کرد که حرفش حق است یا ناحق و کسی باین شکایات ترتیب اثر ننداده اینها هم بماند مقصود مراسم است که سولتور در هفتم سنه امسال به یکی از وزرا محترم نوشته.

وزیر آتوق آقای مستشار السلطنه بوده اند در کابینه سابق آقای قوام السلطنه این مراسم راهم بنده بامضای مالتور دیده ام و این سواد آنست و شاید بعضی دیگر از نمایندگان هم آنرا دیده باشند بنابراین همین سواد آن را بدون کم و کسر میخوانم حضور مبارک آقای وزیر پست و تلگراف مدظله خاطر مبارک را با اعلان مندرجه در شماره ۲۴ مورخه دوشنبه ۶ شنبه روزنامه وطن که بامضای سه نفر اجزای پست است معطوف میدارم نه تنها وزارت موق نگرید از اجزائی که برضدادارم پست و رئیس کل آنتریک و اغتشاش می نماید جلوگیری نماید بلکه یک التفات مخصوصی نسبت به آنها ابراز نموده در این صورت بی نتیجه می بینم بعد از این اظهاری بوزارت ننمائیم بنا بر این برای اقداماتی که لازم است بسفارت مراجعه کردم که مستقیماً با حضرت اشرف آقای رئیس الوزرا مذاکرات لازمه را مینمایم امروز یک ساعت بظهر مانده هم جناب وزیر مختار بلژیک بحضور مقدس اعلیحضرت شهرباری ارواحنا فداه تشریف حاصل مینماید اگر لازم بدانند هراض خود را در این خصوص به سمع ملوکانه میرسانند و در آتیه دیگر در باب دفاع از حقوق خود با وزارت مکاتبه نخواهم کرد و اگر چنانچه صلاح دانستید باین مکتوب جوابی مرقوم فرمائید مقرر دارید جواب را توسط وزارت امور خارجه به سفارت بلژیک ارسال نمایند رئیس کل پست کامیل مونسور. اولاً موافق اقرار خودش این جا می نویسد وزیر وقت یک التفات مخصوصی نسبت باجراه پست ابراز داشته یعنی وزیر

وقت از اجزای پست طرفداری کرده است بنده تصور می کنم آقای مشار السلطنه با سابقه ای که در این مملکت دارند یک آدمی نباشند بدون اینکه بدانند حق با اجزای پست است یا آنها هم را می کنند نه اینکه بدانند حق با اجزاء نیست و با آنها بواسطه مخالفت با مولیتور ابراز لطف کرده باشند البته تصدیق می فرمائید این عبارات باعث قطع رابطه و مراد است زیرا بوزیر می نویسد دیگر بعد از این باشما کاری ندارم و اگر خواستید جواب بنویسید باید بتوسط وزیر امور خارجه بسفارت بنویسید قطع نظر از این که یک نفر مستخدم اروپائی حق دارد با وزیر مطبوع خودش اینطور سلوک کند و اینطور مراسم بنویسد یا نه؟ آیا با این حال کدام وزیر می تواند در جلو این حرفها و اقدامات یک چنین مستخدم جسوری مقاومت کند نمی خواهم استیضاح کنم و در نتیجه سئوال میکنم آیا وزیر پست و تلگراف فعلی این مراسم را ملاحظه فرموده اند یا نه و در صورتی که ملاحظه فرموده اند در این موضوع نظریات ایشان چیست؟

وزیر پست و تلگراف - با آنکه نماینده محترم فرمودند استیضاح نمی کنم بنده گمان می کنم که این استیضاح خیلی مفصلی بود در نظامنامه داخلی وضع سؤالی تصریح شده است که در یک موضوع بطور خلاصه باید سؤالی شود مثلاً میگویند فلان کاغذ را دیده اید یا خیر؟ و این شرح مبسوطی که فرمودند تصور میکنم در تحت عنوان استیضاح باشد باین حال عرضی ندارم و جواب ایشان را در موضوع مراسم که ایشان اشاره فرمودند عرض می کنم در کابینه وزارتی چنین مراسله موجود نیست ولی گمان میکنم یک چنین مراسله نوشته شده باشد چنانچه مواد آنرا در دست آقایان دیده ام. در این که یک خلاف تراکتی از طرف رئیس پست نسبت بوزیر وقت شده است بنده هم تصدیق دارم ولی قضاوت یک همچو مسئله خود آقای نماینده محترم هم تصدیق دارند که امروز با بنده نیست قضاوت این مسئله با حکومت وقت بوده و آنچه بنده شنیده ام از آن به بعد خود رئیس پست درصدد ترمیم برآمده چه به توسط خودش و چه بتوسط وزیر مختار بلژیک رفتید خاطر وزیر وقت را حاصل کرده است. در صورتی که سابق یک خلاف تراکتی نسبت بوزیر وقت بنده تصور میکنم وزیر مالیه نمی تواند مداخله کند به علاوه موجبات ترفیه هم که بعمل آمده است و این که موجبات یک چنین مراسله چه بوده است باید از نویسنده آن مراسم سؤالی شود شاید خود او و بعضی چیزها در نظرش باشد البته آقای نماینده محترم و سایر آقایان و کلام تصدیق می فرمائید در صورتی که برای وزیر آن روز یک موضوعی پیش آمده و توصیه هم بعمل آمده دیگر وزیر امروز تکلیفی ندارد

تقدیر - اولاً بنده فرق بین سؤالی و استیضاح خوب میدانم، در این که میفرمائید طریقه سؤالی باید خیلی مختصر باشد در نظامنامه ها اینطور نیست در نظامنامه می نویسد بعد از سؤالی که شد وزیر داد سؤالی کننده فقط میتواند بطور مختصر حرف بزند به علاوه

بنده شمارا طرف قرار ندادم که چرا فلان کار را نکرید یا نکردید وقتی که چرا پیش نیاید استیضاح نیست و اما راجع باصل این مراسم فرمودید در کابینه نیست گرچه ضمناً تصدیق هم فرمودید که ممکن است بنده اصلش را تهیه بکنم و بخود حضرت والا ارائه دهم

وزیر پست و تلگراف - بنده هم در خدمت عرض کردم در کابینه وزارتی هست؟ ممکن است وزیر وقت یا یکی داده باشد یا پیش خودشان باشد و اشخاص سواد آنرا داشته باشند باز عرض اولم را تجدید میکنم بنده در آن کمیسیون که نظامنامه داخلی را می نویسد افتخار عضویت داشتم و این نظامنامه از ترتیباتی که در سایر پارلمانها معمول است ایجاد و ناشی شده است گذشته از این ترتیبات در پارلمانهای دیگر هم بوده و دیده ام که سؤالی را خیلی مختصر میکنند باین حال حرفی ندارم مفصل تر هم باشد جواب عرض خواهم کرد

تقدیر - اجازه میفرمائید ماده نظامنامه داخلی را قرائت کنم؟

رئیس - خیر نمی شود آقایانی که سؤالی قدری مفصل میکنند برای این است که رعایت حال آقایان وزراء را کرده باشند و استیضاح نکنند

وزیر پست و تلگراف - اظهار امتنان می کنم.

رئیس - آقای سردار معظم از وزیر امور خارجه سؤالی داشتند حالا که تشریف ندارند

سردار معظم - سؤالی بنده از آقای وزیر پست و تلگراف بود

رئیس - راجع به مسیو مولیتور

سردار معظم - بله

رئیس - وزیر امور خارجه نوشته اید

سردار معظم - بله آنجا اشتباهاً وزیر امور خارجه نوشته شده باید وزیر پست و تلگراف نوشته شود.

رئیس - بفرمائید

سردار معظم - نظر باینکه در مجلس شورای ملی بنده مصدق این هستم که طرز سؤالی کردن از حدود خود قدری خارج شده است ترجیح میدادم اگر عرض این سؤالاها استیضاح میشد بجهت اینکه سؤالی انسان را محدود میکند حالا نظریاتی که همه اینطور سؤالی کرده باشم ای کاش یک همچو مراسله ای سر تا پا فحش بیک نفر وزیر در مجلس خوانده نمیشد زیرا تصدیق خواهد بود اگر یک مستخدم جسوری جسارتی نسبت بیک نفر وزیر نمود که شاید خودش هم معتقد شده باشد معذرتاً باید بحیثیت وزیر ایران ملحوظ بشود و در موقتی که یک چنین کاغذ بی ادبانه بیک نفر وزیر نوشته میشود نباید در مجلس خوانده شود حالا که خوانده شده است و تیر از شهت رفته است بنده جواب آقای وزیر پست و تلگراف را کافی نمیدانم بنده سؤالی میکنم از آقای وزیر که کثرت این مستخدم خارجی را کی بمجلس خواهند آورد تا مجلس شورای ملی بادر نظر گرفتن این مراسم در کثرت او رأی بدهد

وزیر پست و تلگراف - سؤالی آقای سردار معظم در حقیقت راجع بکثرت بود البته بنده هم اظهار تأسف می کنم که یک چنین مراسله در مجلس شورای ملی خوانده شده ضرورت نداشت کمکی بود به خود من بدهند و بنا بر این هم دیده بودند ولی راجع بکثرت مولتور نظر باینکه بعضی مسائل موقوفه داریم پس از انجام آنها کثرت او بهمین زودی بمجلس شورای ملی تقدیم خواهد شد آقایان نمایندگان رأی خودشان را در باب کثرت بولیا اظهار کنند.

سردار معظم - متأسفانه بنده با وعده بهمین زودیها قانع نمیشوم و در صورت امکان تقاضا میکنم یک مدت صریح تری را معین فرمائید

وزیر پست و تلگراف - امروز نمی توانم معین کنم بعد از اینکه در هیئت وزراء شورشد در جلسه آتیه عرض کنم

رئیس - آقای سلیمان میرزا از آقای وزیر معارف سؤالی دارند.

سلیمان میرزا - این بحث بر ماها تنهانیست که قدری سؤالی را طولانی میکنم بلکه آقایان وزراء هم همینطور هستند زیرا بقدری جواب سؤالی را طول می دهند تا انسان مجبور میشود تاریخ بگوید و الا در نظامنامه داخلی میگوید در یابان مجلس بایستی از وزیر سؤالی شود مثلاً فرض بفرمائید از یک وزیر اگر بپرسند حقوقتان را گرفته اید یا نه؟ این یک چیزی نیست که فکر لازم داشته باشد و بگویند در جلسه بعد جواب خواهم گفت با این حال آنوقت می فرمائید ما در سؤالی افراط می کنیم ایشان هم در دیر جواب دادن افراط مینمایند مثلاً چنانکه آقای سردار معظم فرمودند قریب یکماه بود بنده از آقای وزیر راجع باعتبار سؤالی کرده ام و موقع آن میگذرد و هر روز از آن محل مصرف می کنند و البته بعد از اینکه موقعش گذشت سایرین که این سؤالی را شنیده اند میگویند این وکیل خواستنی بوده دیگر خبر ندارند که بنده تاریخ سؤالی را یادداشت کرده ام و هنوز بجواب آن موفق نشده ام این است که ما مجبور میشوم در پشت تریبون تاریخ بخوانیم البته وضع سؤالی ما با ماده نظامنامه داخلی و یا آنچه آقای وزیر پست و تلگراف فرمودند بامعمول دنیا فرق دارد باید انصاف بدهند که اقدامات هست وزراء هم با وزراء سایر دول فرق دارد در سایر پارلمانهای ممالک دنیا وزراء فوراً بلند میشوند جواب میدهند و دیگر باعث گله نمیشود حالا از این مقدمه میگذریم بنده مدتی قبل از این راجع بمعلمین سؤالی کرده بودم برای آنکه آنوقت نظرم این بوده که شاید بواسطه این سؤالی یک ترتیبی برای پرداخت حقوق معلمین داده شود که یک مدتی عمر اطفال بیچاره بهدر نرود و

شود در حال آقای وزیر علوم آنوقت فرمودند یک هفته بمعلمین رازاحت میکنم و حالا مدتی است از آن وعده گذشته و با اینکه مادر خصوص استقراض رأی دادیم مقتضی است باز بنده سؤالی کنم که تا چند وقت دیگر میتوانند اطمینان بدهند که حقوق عقب افتاده معلمین را بپردازند و اگر تمامش را هم نتوانند بپردازند

سردار معظم - این بحث بر ماها تنهانیست که قدری سؤالی را طولانی میکنم بلکه آقایان وزراء هم همینطور هستند زیرا بقدری جواب سؤالی را طول می دهند تا انسان مجبور میشود تاریخ بگوید و الا در نظامنامه داخلی میگوید در یابان مجلس بایستی از وزیر سؤالی شود مثلاً فرض بفرمائید از یک وزیر اگر بپرسند حقوقتان را گرفته اید یا نه؟ این یک چیزی نیست که فکر لازم داشته باشد و بگویند در جلسه بعد جواب خواهم گفت با این حال آنوقت می فرمائید ما در سؤالی افراط می کنیم ایشان هم در دیر جواب دادن افراط مینمایند مثلاً چنانکه آقای سردار معظم فرمودند قریب یکماه بود بنده از آقای وزیر راجع باعتبار سؤالی کرده ام و موقع آن میگذرد و هر روز از آن محل مصرف می کنند و البته بعد از اینکه موقعش گذشت سایرین که این سؤالی را شنیده اند میگویند این وکیل خواستنی بوده دیگر خبر ندارند که بنده تاریخ سؤالی را یادداشت کرده ام و هنوز بجواب آن موفق نشده ام این است که ما مجبور میشوم در پشت تریبون تاریخ بخوانیم البته وضع سؤالی ما با ماده نظامنامه داخلی و یا آنچه آقای وزیر پست و تلگراف فرمودند بامعمول دنیا فرق دارد باید انصاف بدهند که اقدامات هست وزراء هم با وزراء سایر دول فرق دارد در سایر پارلمانهای ممالک دنیا وزراء فوراً بلند میشوند جواب میدهند و دیگر باعث گله نمیشود حالا از این مقدمه میگذریم بنده مدتی قبل از این راجع بمعلمین سؤالی کرده بودم برای آنکه آنوقت نظرم این بوده که شاید بواسطه این سؤالی یک ترتیبی برای پرداخت حقوق معلمین داده شود که یک مدتی عمر اطفال بیچاره بهدر نرود و

شود در حال آقای وزیر علوم آنوقت فرمودند یک هفته بمعلمین رازاحت میکنم و حالا مدتی است از آن وعده گذشته و با اینکه مادر خصوص استقراض رأی دادیم مقتضی است باز بنده سؤالی کنم که تا چند وقت دیگر میتوانند اطمینان بدهند که حقوق عقب افتاده معلمین را بپردازند و اگر تمامش را هم نتوانند بپردازند

یک مقدار از آن را بمعلمین بدهند که راحت شوند و اطفال بیچاره سردرس بروند چون بنده مسئله مدارس را خیلی مهم میدانم و نباید گذاشت یک روز وقت اطفال مملکت تلف شود زیرا سعادت آتیه ما فقط بسته بمعارف است در حالی که می بینم دوسه ماداست مدارس تعطیل شده و بچها عمرشان تلف شده حقیقت این مشولیت را بنده با اندازه سهم خود نمیتوانم قبول کنم حالا با این رأی که امشب مجلس داده تا چند وقت دیگر آقای وزیر معارف میتوانند قول بدهند که مدارس باز خواهد شد و اقدامی خواهند نمود که معلمین بیچاره در این زمستان تا اندازه راحت باشند

وزیر معارف - روزش را نمی توانم عرض کنم ولی البته هر وقت پول رسید فوراً حقوق معلمین داده خواهد شد در هفته گذشته هم یک مقدار خیلی جزئی با آقایان معلمین پول داده شد و خود شاهزاده محترم هم بغوی مسبقند که بنده راجع بحقوق معلمین یا چه اندازه جدیت نموده ام ولی عسرت خزانه مانع بود که نتیجه گرفته میشود همین رأی هم که امشب دادید راجع به عسرت خزانه بود و خوب میدانند که چقدر هیئت دولت در نظر دارند که معلمین آسوده شوند و وزارت معارف هم راضی نیست یک دقیقه مدارس تعطیل باشد بنده از آقایان معلمین خواهش کرده ام و امیدواری هست که از روز شنبه شروع بتدریس بکنند

رئیس - چون پاسی از شب گذشته و بعضی از آقایان هم تشریف برده اند اگر مخالفی نباشد جلسه ختم میشود

جلسه آتیه روز یکشنبه دو ساعت بفرود مانده خواهد بود برای اینکه راپورت کمیسیون بودجه ممکن است تا روز شنبه حاضر شود دستور شور در راپورت کمیسیون بودجه راجع باعتبار برای تصویب بودجه خواهد بود

مجلس ۳ ساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۵۵
صورت مشروح مجلس یوم یک
شنبه هفدهم برج جدی ۱۳۰۰
مطابق نهم جمادی الاول
هزار و سیصد و چهل

مجلس یکساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید (صورت مجلس یوم پنجشنبه چهاردهم جدی را آقای تدین قرائت نمودند)
رئیس - نسبت بصورت مجلس ایرادی هست یا نه؟

عادل السلطنه - در جلسه قبل بنده آسالت داشتم بوسیله تلفن هم با آقای سهام السلطان اطلاع دادم و در صورت مجلس غائب نوشته اند

رئیس - اصلاح می شود آقای مؤتمن السلطنه فرمایشی داشتید؟
مؤتمن السلطنه - در صورت مجلس نوشته شده است که کمیسیون خارجه استقراض را تصویب کرده در صورتیکه این امر از وظایف کمیسیون خارجه نبوده بلکه از وظایف بودجه بوده فقط تعیین ملیت با کمیسیون خارجه بوده است